

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zeynep Sevinç

ULUĞ BEY

SE YAYINLARI

Fransa’da yaşayan yazar, 1981 darbe kışında Gaziantep’de doğdu. Okul hayatına İstanbul’da başladıktan sonra eğitimine Paris’te yaşayan ailesinin yanında devam etti. Üniversitede bilim ve felsefe bölümünde okudu. Özellikle Michel Nebenzahl’ın tiyatro derslerine katıldı ve son olarak, İNALCO’da Türkçe ve Osmanlıca dil bölümünden mezun oldu. Uzun yıllar çeşitli devlet kurumlarında tercüman olarak çalıştı, dergi ve gazeteler için Türkçe, Fransızca çeviriler hazırladı, öykü ve makaleler yazdı. Fransız sivil toplum kadın kurumlarında çalıştı. *Uluğ Bey* adlı esere İNALCO’da başlayan **Zeynep Sevinç** Fransızca ve Türkçe öykü yazmaya devam ediyor.

BELGE YAYINLARI: 749

Tiyatro Dizisi

ULUĞ BEY

© ZEYNEP SEVİNÇ

Kapak Tasarım | Emel Akgöl

Sayfa Düzeni | Aristan

Birinci Baskı | Şubat 2014

Baskı ve Cilt | Ceylan Matbaa (Ahmet Uçar)

Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi 83 - 317-318-319

Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul

Tel: 0 (212) 613 10 79

Sertifika No: 23352

BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK

Cemal Nadir Sokak, Büyük Milas Han No: 121-130 D: 26-28

Cağaloğlu-Fatih / İstanbul

Tel: 0 (212) 517 44 53

Sertifika No: 11206

E-mail: belgeyayinlari@gmail.com

www.belgeyayinlari.com.tr

ULUĞ BEY

Zeynep Sevinç

**belge
yayınları**

K a r a k t e r l e r :

Uluğ Bey: Samarkand hükümdarı, Horasan tahtının varisi, Şahruh'un oğlu

Mirza Abdüllatif: Uluğ Bey'in büyük oğlu

Gelin Süheyla: Abdüllatif'in hanımı

Gevşerhad Hatun: Horasan hükümdarı, Şahruh'un hanımı

Babür: Timur'un torunlarından, Horasan hükümdarı olacak

Derviş

Mirza Abdüllaziz: Uluğ Bey'in küçük oğlu

Şeyh Burhaneddin: Abdüllatif'in dost ve sırdaşı

Mirza Abdullah: Uluğ Bey'in sadık damat ve yeğeni

Mirza Abdullah'ın eşi: Uluğ Bey'in kızı

Kadı Miskin

Meflûk Han: Samarkand Abdüllatif tarafından ele geçirilince Han yapılan çingiz dilenci

Abbas: Geçmişte babasını öldürten Uluğ Bey'i öcünü almak adına katleden zanlı

Samarkand imam ve uleması, nökerler...

DERVİŞ

(Müzik eşliğinde)

Bir yiğidin kaderini çalmışlar,
Doğunca zehirlemeliydi Abdüllatif'i,
Bir kuyuya atmalıydı babası onu,
Altın beşliğini yakmalıydı ninesi.

Bir yiğidin kaderini çalmışlar,
Ataları salmalıydı kuduz itleri ki,
B y mesin Uluğ Bey'in oğlu,
B y mesin beddualar yolu.

Bir yiğidin kaderini çalmışlar,
 şıkların sözünü hiçe saymışlar,
Samarkand'ın delisi bile,
 Aman Bey'im!  ld r oğlunu!  dememiş.

1. BÖLÜM: MEŞHED'DE

Birinci Sahne

(Uluğ Bey nökerleriyle divanında beklemektedir.)

Uluğ Bey:

Hangi vakit gelir?

Nöker 1:

Yoldadır.

Nöker 2:

Hançeri yaralıdır. Yarası derin, ateş içinde.

Nöker 1:

Yarası sıcaktır, sığağı sığağına saplamaz hançeri.

Uluğ Bey:

Kehanet yıldızlarını okuyan ağalar saplarlar hançeri onun gönlüne.

(Sessizlik)

Hangi vakit gelir?

Nöker 2:

Yıldızlar herdem bir bir atar yüreğinde cennetin.

Nöker 1:

Yıldızlar da kandırır gözlerimizin ufkunu ısıltılarıyla. Gökten yere yerden göğe düşerler ihanet gecelerinde.

Uluğ Bey:

Kehaneti de yıldızların ısıltılarını da bizim gözlerimiz köreltir. Bizler insan denen canlılar, yıldızlara ulaşmak isteriz her serden. Biz köreltiriz ufkumuzu da yazgımızı da. Ne cennet ne de cehennem dayanır bizim hırsımıza.

Nöker 1:

(Heyacanlı ve öfkeli):

Geliyor, geliyor! Gözlerimden kan akar.

Nöker 2:

(Mırıldanarak):

Babasını daha çetin bir hançerle vurmak için geliyor. Yatakta şimdi ölü gibi benefes. Lê ne zaman dirilir belli olmaz. Açın gözlerinizi! Baba katili geliyor.

(Nökerler çıkar.)

İkinci Sahne

(Abdüllatif yatakta hasta halde Uluğ Bey'in huzuruna getirilir. Hasta rolü yapmakta. İkisi başbaşa kalırlar. Yatakta olduğu için oğul babanın önünde başını eğemez.)

Abdüllatif:

Hayırlı sabahlar Beylerbeyim! Kusurumu bağışla, hoş gör. (*Sessizlik.*)

Allah kalbinize saadet, tahtınıza bereket versin. Zat-i alinize sağlık ve şifa bağışlasın.

Uluğ Bey:

Günün aydın kalbin hoş olsun evladım. Hayırdır? Gözlerin ufukta perişan.

Abdüllatif:

Uluğ Bey:

Tutsaklıktan sonra yataklara düşmüşsün;

Belli ki bir kurt var senin gönlünde.

Anlat da merhem olsun gözlerim sana.

Abdüllatif:

İçimdeki yılan olsa dilinden ağulanırdım.
Gül olsaydı güler, şer olsaydı şahan olurdum.
Ey Baba!
Şafakla bir hayal düştü, yüreğim harik baba.
Bilmem kimdir ruhumu aydınlatacak,
Bende bu hayalin arını söndürecek,
Birdaim bir derviş, bir Dede göster,
Taa Fıratın ötesinde olsa da,
Bulur getiririm onu Samarkand'a
Ki versin gizemini oğluna...

Uluğ Bey:

Ben öyle bir zat olsa dahi ona değil,
İnsanın yüce aklına inanırım.
Tanrının sırrı senin belleğinde canlanmış.
Ne bir derviş ne bir Dede
Ne de bir Baba senden iyi bilir!
Oğlum! Aç gözlerini iki sevgili gibi
Tek sensin sırtının parlak leyli
Bana duyurmak istersen gönlünün sesini
Dinlerim kalbinden gelen nefesi.

Abdüllatif:

(Rol yapmayı bırakarak heyecanla yerinden doğrulur)

Şafakla bir hayal doğdu içimde
Şafağı soydu, kapkaranlık etti.

Bir ay idi ki billurdu rengi
Bir ay daha belirdi kapkara izi
Önüne geçerek sildi ilkinin leçini
Geceye dururken asuman,
Ne ay kaldı ne yaldız.
Artık karanlığa cezb etti gönlüm.

Uluğ Bey:

Aklından hangi ses, hangi yüz geçti?
Hangi dost, hangi düşman girdi
Usunun asude-i leyl bahçesinden?
Hüzün mü cefa mı yoksa fesatlık mı
Cebelleşti beyin cevherinde!
Yoksa korkar mısın çehresinin
Katran karanlığından?

Abdüllatif:

Süheyla düştü aklıma, deldi belleğimi.
Aydı benim Melikemin yüzü!
Sonra düşündüm ve yalvardım «Ulu Tanrım!
Kuluna aslan gibi bir evlat versin!» diye.

Uluğ Bey:

Gözü nursuz, akli lâc evladım!
Bilmez misin, ay yirmi sekiz günde bir
Aynı yüze boyanır, süslenir.
Bir rahmin yirmi sekiz günde tohumu tutar.
Aysız gece kısır kadın gibi kuru,

Cansız toprak gibi bereketsiz,
Lâ-lebeni merzaga gibidir.

Abdüllatif:

(Kendi kendine)

Ne düşer dilinden!

Baba olma nuru mu? Allah'ım!

Gözlerim kör iken bin kurban canım!

Hangi derviş hangi Dede bahtımı yeşertti,

Kasırgalar içinden bir cemal gönderdi?

(Duraksar ve tedirginleşir.)

Sahi hangi hain, hangi düşman sinsice

aldattı beni? Nasıl oldu bu? Söyle!

Uluğ Bey:

Tanrına güven, gönlün hoş olsun, korkma.

En ender büyülerden birisi

En asil ruhlu jından

Sana pırlanta gibi bir oğul.

Rabbın müsâadesiyle

Kaderi pürüzsüz bir melfûha.

Abdüllatif:

İnanamam! Keşke dediğin gerçek olsa!

Kahinlerin ruhu senin kalbine çarpsa,

Keşke bir derviş dediğini doğrulasa!

İpliği yumağa sarmışsa Süheyla,

Talihimiz bir gülnursa da,

Kuyuya atsa da yumağı, gider

Kuyuya atlar bulurum her zerresini.

(Düşüncelerine yoğunlaşıp yumuşak bir sesle anlatmaya başlar.)

Bir derviş gelmişti, çalmıştı kapımızı gecenin ortasında

Süheyla göndermişti ben kulunu karşılamaya,

Sefer haberi beklerken, derviş geldi karşıma

Allah elçisidir diye, ağırladım günlerce,

Sevaptır ağırlamak, bekledim gitsin diye.

Bir gün oldu, Süheyla ağıt yakar gözleriyle

Başı yerde omuzları dik bir taş

Ve yüzünden geliyor yere akan asûf şelale.

Ne olduğunu öğrenemedim, derviş gitti ama

Süheyla tükenmişti, dondu kaldı öyle.

Günlerden bir sabah, şehir kapısında o derviş.

Sazını tuttu gitmeden çaldı hüznün dağlarından.

Yüreğini döktü mucizeyi rûbabından.

Bir söz alamadım sesinin telinden!

Uluğ Bey:

Kederdir sırtın yansıdığı kapı, açılmaz.

Mühim ki senin için sessiz bir sevgilinin hüznü.

Tanrı derki girilmez, kırma, acı koksa da gülü,

Sanrı der ay der aydın!

Oğul! Madem baba olacaksın,

Neden Allahın bu lülubar haberini,

Gidip de helâline, saçları marinana,

Onun karnına, göbeğine, sormazsın?
Burada böyle taş gibi sert, çöl gibi bê kes,
Bahtını kurutursun?

Abdüllatif:

Bilsen bir benim derdimi Ey baba!
Sen rasathanene kurulmuş yıldızları seyreder iken
Süheyla ölüm kadar soğuk, sapsarı eti,
Bekler yuvasında bir yalan gibi.
Ne bir damla su görür elim elinden,
Ne de kara gözleriyle beni süzer.
Sabahlara kadar kıyısında otursam da,
Ne elini ne de cezirli nigâhının sırrını verir.
Cephanesi lâl, niyâh çeker arife günü!

Uluğ Bey:

Demek birileri kalbindeki alazı söndürmüş.
Demek ki kuyusuna yılan düşmüş!
Sordun mu, Allah Âşkına yoluna dost,
Suyuna ateş olayım diye cananına?

Abdüllatif:

Demediysem bin defa beni güneş çarpsın!
Çalmadıysam her telden barım zarb olsun!
Boşuna. Konuşmuyor.
Derdine derman
Olacak yiğidin kudretini
Acı bakışlarıyla boğup eziyor.

Üçüncü Sahne

(Uluğ Bey'in iki nökeri girer. 1. nöker gururla dimdik, Abdüllatif'e bakmadan geçer.)

Nöker 1:

Beyim, Neretu kalesinden haber geldi!

Uluğ Bey:

Söyle beyim! Nermîdîni sakla!

Rehinde cefa yok! Anlat!

Abdüllatif:

(Hiddetli)

Dünya işleri bize bakmaktayken

Horasan'ın kelle kuleleri yıkılırken,

Halkın boynunu bıçaklar yalarken,

Biz en cazip mûlakatımızı

Herat'ın bir taşından, bir fincan tozundan

Mühim mi sayarız sanırsınız?

Söyleyin efendiler! Neymiş hadiseler?

Uluğ Bey:

Dinliyoruz! Öyle şaşkın ve ürkek bakmayın.
Neymiş yeni haberler? Koskoca seni, Beyim,
Samarkand'ın şanlı kulunu böyle kedi gibi
Mahsum ve tevekkül buraya sıçratmış,
Söndürmüş cengeni?
Kuş yavrusu mu can atıyor?

Nöker 2:

(Abdüllatif'e bakarak.)

Neretu da bir tugyan olmuş. Ebu Said'in adamlarından birisi kaleye büyük bir ekmek göndermiş. İçine de törpü yerleştirmiş. Ebu Said ve Yar Ali zincirlerini kırıp, hapisten kaçmış, muhafızları öldürmüşler. Sonra Kaleyi ele geçirip Herat üzerine yürümüşler. Anlaşılan ahâli-i Herat kenti kalan paralı tacik okçularıyla müdafâ etmeye çalışıyor.

Nöker 1:

(Uluğ Bey'e)

Şehir kan pıhtısına batmış

Ahali-i Herat «Bizim beyimiz Şah Ruhdu» diye yakınır.

«Çoluğumuzu çocuğumuzu beslemek için

Ağzımıza bir lokma eklemek veren Şahrüh'umuzdu

Hani nerde Horasan'ın cesur Hanı?» diye size haykırır.

«Köylerimize kafir askerleri saldırırken

Biz ne diye burada dönüp durup donalım?

Ağaçlardan sarkan buz gibi çatlayalım»

«Cihangiri isteriz» diye yankılanır çile.

Çoluk çocuk cesurca savaşı,

Ve beylerin kılıçları dağ gibi yığılı

Sizin de bu yol için tüm gücünüzü toplayıp, seferi yürütmenizi arz ediyorlar. «Gürkanımız kurtarsın bizi... gidip uçuralım kafirlerin başlarını» der her ser.

«Samarkand'a ahirette bir abide diktirsin nökerlerine lakin Herat'a göndersin atlılarını» deyip kurban keserler!

Nöker 1:

Uluğ Beyim! Sesleri gökleri yağmalayan

Bebeler beşiklerinden uzakta

Sokaklarda emeklerler.

Yumruklarında akan gir gilêle dinlemez.

Kadınlar eteklerine sarılmış

Kendilerini rüzgârla bir edip

Toprakla yatarlar.

Rüzgâr kıskanç bir cadı leşinde biter.

Atar ês yüreklerine yumruğu.

Yiğitlerden kılıç sesleri yükselir.

Caniler güneşi delmek ister sessiz oklarının zehriyle.

Nöker 2:

(Abdüllatif'e bakar sertçe, onu ezecek ve öldürecek gibi, gözlerini ayırmadan)

Ama karanlık evlerden sesler yükseliyor.

Kimi perdelerin kapalı camları arkasında

«Uluğ Bey yok. Yar Ali'nin kılıcı taştan beter. Ezer o yoluna çıkanları» diye fısıldıyor ahali.

«Elimizden bir şey gelmez verelim Herat'ın tüm cevherlerini ve saltanatını Alaudevle'ye...»

(Fısıldıyarak)

«dêran han, gilale ile dolu serin»

(İyice fısıldar işitilmez hale gelir sesi)

êstirinde yatan yiğitlerin düşmana kazdığı çaleberfler... ihaneti dölay

(Nöker 2 arkasını dönmeden ve eğilmeden çekilir, Nöker 2'in sesi yankılanarak kaybolur.)

Abdüllatif:

(1. Nöker'e döner)

İhanetleri kanıtlanmış mı?

Kuranı Kerim üzerine yemin eder mi adamlarınız?

Hainlerin kapıları damgalanmış mı?

Nöker 1:

Şüphesiz.

(Uluğ Bey'e konuşur)

Beyim, topraklarımızı

Ve onurumuzu müdafaa üzere
Dökülmüş olan mahsum kanına
Düşmanlarımıza fırsat tanımadan
Cennette can vermek için devrana lütfedip,
Güçlerimizi birleştirip,
Rahmetli Şah Ruh'un birlikleriyle
Sefer yoluna çıkmamızdır marûfât.

(Abdüllatif de babasına bakarak kafasıyla onaylar)

Uluğ Bey:

Halkımın kellesi senin hasta yatağının önüne
Değın bükülür tüm ümidiyle mirza Abdüllatif.
Fakat kimse rütbesinden faydalananların fesatlığından dolayı

Zulümün pençesine düşmesin ister Hûda!
Hiçbir yiğit, alçakgönlüyle, uçurumdan yuvarlanmasın diye,

Kimse adi bir savaşa kurban gitmesin diye
Hiçbir cengaver ne elini ne de göz bebeğini
Ne boynunu ne saçını kanla silmesin diye
«Düşmanımıza birlikte toprak hazırlayalım» derdim sana...

Fakat seferin yolu uzundur, malûm.
Düşman her bir yandan gelir,
Dört bir yandan sarar eritir,
Acımız yetmez onların asûf kılıçlarına.

Biz ordularımızı ayrı yollardan salalım Abdülatif
Mirza.

Bozkırların yolu uzundur solum;
Düşman atları ezmeye gelir leşimizi;
Akbabalar çiğnemeye hazır olur yavrum;
Ve şafakla güneş bizi henüz okşamadan
Girerler kızlarımızın ipek elbiselerine...
Savaş yasaları Tanrı'yı dinlemez oğlum;
Ne Rab, Ne Mazda, ne Huda ne de Al bizi korur.
Rab bize ihanet etmezse de Rab yolunda insanlar
Şeytanı ararlar bozkırlarda, oysa ki
Şeytan da bir melek ve vermez insanlığa
Az bir az korku ki artık insanlar
İblisliklerinden kurtula!
Ne yolunda fedai olacak babaların
Ne kanına ağlayacak evlatların gözyaşlarına,
Ne de yatağı buz gibi
Niyâh çekecek dulların tenlerine,
Ne de ateşi sönecek ocakların nuruna
Derman bulunur bu cihanın katmersiz eşiğinde.
Halk yardım kuvvet bekliyor!
Halk hutbelerde Uluğ Bey'ini dinler
Sen kal burada Abdülatif Mirza rüyalarının il-
letiyile
Kale'nin düzenini kur, Süheyla'nın yüreğini bul!
(Nöker 1'e döner)
Şah Ruh adına sefere çıkmayı bekleyen erler
Bilsinlerki Şah Ruhun rahmetsiz oğlu,

Yüce Tanrı'nın ona gösterdiği yolda gidecek.
Ayaklanmayı destekleyenler bilsinlerki
Onlara her bir han, yanan her meşale,
Akan her şelale, tüm camiler, mezarlar, saraylar,
Bu diyarda, hilalin yatağında kıpırdıyan her yaldız,
Horasan'ın tüm taşları düşman kesilecek.
Allah'ın ruhumuzda canlanan iradesiyle.

Abdüllatif:

(Nöker 1'e, kendisini öne sürerek ve emirleri o veriyormuş gibi heyecanlı)

Gönderin haberi Herat'a, geri dönenler de savaş-
sınlar tek bir yürekten.

Gönderin haberi Buhara'ya, Gevşerhad Hatun'un
yandaşlarına.

Herat, Şahruh'un oğlu Uluğ Bey'ine itaat ettiği
sürece biz yetişiriz tüm dertlerine....

Lâkin ihanetleri kanıtlananlar ise
Kendi kazdıkları mezarlara bırakılsın
Kanla gömülsünler cehennemin cesedine.

Dördüncü Sahne

(Nöker çıkar. Uluğ Bey sessiz kalır ve Abdullatif'i süzer.)

Abdüllatif:

Ey Baba! Neden kudret ile bahtın pençesini iter-sin?

Kim nerede ne yapmış?

Kim kime ihanet etmiş?

Nerede deşilmiş çıban?

Halbukî gözlerin yıldızlara dalmış, boğar Ceyhun'da bulutların uğultulu gövdesini. Hangi şeffaf esinti Horasan'ı bu denli emin yönetebilirki? Ermişliğin sayfasını tereddütsüz yazarsın. Halbuki tahtınız bir kurttan korkan bekçi değil çöldeki çoban denli bilir savaş yasalarını. Sürü gibi asker kurtlanmış gibi, Horasan için kanını dökmeye hazırken siz onları bir çölde otlatmak istersiniz.

İki üç alçak hainin tuzağına düşüş gereği Gevşerhad Ananın göbeği serili emri, halkın kinine değil onun ninnisine kurban dili. Allah'ı rehber bilmeyen putperest halkın eli kime itaat eder belli olmaz ki.

Yarın size han diyen birden alır serine düşmanını.
Herat'a değil asıl düşmanlarınıza karşı mezar hazırla-
rım izninizle tabii. (*Gülümser.*)

Bırakın Herat kalsın başkale, bırakın halk kendi-
ni savunsun. Düşmanlar birbirini vursun. İhanet ken-
dini bulsun. Lakin Horasan'ı yalnız bırakmayın.

İçinde gezen kurtlar
Topraktan değil
Halktan değil
Horasan'ın beylerinden beslenir.

Uluğ Bey:

Oğlum, tanrı sana şifa versin!

Ordun şanlı, zihnin hep bu denli açık essin!

Ben sükunet ararım. Kavgalar bitsin! Sen kavga
ararsın tahtı, taşı, duvarı kanla boyamak için.

Hak yoluna tek gideceğim Herat'a. Bir evlad ka-
nı daha alamaz Azrail benden. Alaudevle'ye, Ba-
bü'r'e tutsak düşersen yine! Kuşkusuz, köz yaparlar
kelleni kavurup seni .Nadem olsun çocukların taht
kavgası et obur karıncalar gibi. Kıramaz artık kimse
Horasan'ın birliğini.Sefere şimdi Abdullaziz ile gi-
derim ama sen de zamanı gelince nurla aydınlatırsın
dedenin mirasını...

Abdüllatif:

Ey atam! Kudreti kehaneti,

Kainatta bilinmez soyun sonu

Şahruh ile ordularımızı tutardım gayrı hep galip
Bir ve sonsuz dirençli.

Alırdım payımı, hazinemi, ünümü,
Şanımı... Şahruh'a gölge getirmeden
Bırakırdım havlasın köpekler, enikler
Şimdi de senin kolun kanadın olayım
Taşıyayım saltanatını.

Yıldızlarımız aynı ayna, aynı yay
Aynı söndü kıvılcım, sırrım tan yeli.

Ben de geleyim atam ile seferin bağrına
Abdüllaziz, Abdullah da düşünler arkamdan
yola.

Uluğ Bey:

Evlat senle gelir bir bir tanrı eşiğinden seherin.
Herat'a giremeyiz birlikte, deşik delik sokakla-
rından

Ne Horasan kalır ne de Gök kalır Timur'un so-
yundan

Özbek hanlar saldırırsa sonra bir yandan.

Aklının yaldız çizgisine ok at hele.

Sen kal, ben gideyim öyle dönsün dünya şeri,
şeridi

Ben gideyim, düşman kanasın ciğerinden masu-
miyetin.

(Kendine yoğunlaşarak)

Şimdi beni yine sefer bekler, çember daralmakta!
Asuman küsmüş, nazlı yarlar gibi yaldızlar

Taşı toprağı, kanı kıskanırlar.
Sen de Abdüllatif Mirza bu yolda,
Yakında, ben evrenin dengesiz
Diğer yüzünü görmek üzere
Samarkand'a da eyvallah deyip,
İlelebet gittiğimde derin derin düşün şu sözle-
rimi:

Tahtın bereketli, halkın memnun olsun diye
Hissi kabl-el vukunu dinle ve
Kalbindeki tanrı sesine kulak ver.
Kuzular da kurtlar da birbirine destek olsun.
Fakat hissiyatını boğarsan, gözlerini açayım
Demeden kapatırsan, seni kukla yaparlar Şeyhler.
O zaman ya ayrıl bu şahlık hevesinden
ya da özünün parladığı ufukta dirsek bul!

*(Uluğ Bey Herat'ı tekrar ele geçirmek için sava-
şa gider.)*

Abdüllatif:

*(Dua şeklinde monolog ve doğrularak hasta ro-
lünden çıkarak)*

Ey Yüce Allah'ım, ya resul Allah'ım!
Gelir gider rüzgârlar sevdalar kinler kanlar.
Yolundan çıkmam ey yüce Mihrabım
Ne haramla ne de kusurla.

Her dem Uluğ Bey'imın kölesi olmuş gibi görün-
sem bile

Tutsaklıktayken çabuk kaybetmişsem de kıymetimi
Her daim uğruna ölsem dahi babamın kuranında,
Artık Mirza Abdullaziz'e doğru yol ayrımı yapıldı
Samarkand'da.

Tanrım kabul ettiysen her nedense dualarımı
Her ne pahasına olursa olsun
Giderim kafirlerin peşinden cihada.
Baba ettiysen kulunu o dervişin nimetiyle
Hem sana hem de hak yolunda giden
Temsilcine kurban olurum hey rabbim!
Tanrı tanımaz, yıldız sayan babama ise
Göster kudretini Tanrım, göster kudretimizi ki
Gururla alsın Ab-hayat,
Samarkand'da da Herat'da da
Seni tanımayan, şeriata uymayan, merdüm-perest
Kendi oğlunun şîr pençesini görmeyen şu baba'ya
Anlatalım Tanrım ki eceli görsün artık Uluğ Bey
de ve senin ulu kıyametini.

2. BÖLÜM

(Herat'la Samarkand arasında, Gevşerhad'ın çadırının bulunduğu yerde. Divan kurulmuş, ağalar, şeyhler, beyler Gevşerhad Hatun'un etrafında oturmuş onu dinliyorlar.)

Birinci Sahne

Gevşerhad Hatun:

Kırk yıldan beri Şahruh'umun yanında
Kul köle oldum Herat'ın hüsnüne, hüznüne.
Herat'a adadım tüm çocuklarımı mektepte.
Herat'ı yaptık bir cennet, bir güneş.
Herat kıymetini kıyametten alır.
Ulug Beğ Herat'ı henüz terk etmez kaderine.
Şahruh'umun cenazesini Samarkand'a taşıyın o!
Her ne pahasına olursa olsun geri getirecem Herat'a,
Cihan harikası bir türbe diktirecem kemikleriyle!
(Beylere ve şeyhlere döner)
Uluğ Bey'in daha fazla galibiyeti bize zarar getirir Ağalar!

Ne zaman Yar Ali ölürse
O da o zaman terk edecektir Herat'ı,
Tugyan ne kadar uzun sürerse
O kadar zayıflar ordusu Herat'ta.
Yar Ali'nin güçlerini yıksa da,
Ahali-yi Herat Uluğ Bey'den bilecek tüm zulmü
Herat'ı tekrar ele geçirince
Abdullatif Mirza'yı Herat'ta bırakınca
Samarkand'ın yıldızlı geceleri için düşecek yola,
Abdüllatif'i ise kim dinler Herat'da illetliler dı-
şında?

Herat'a girer gafletle, Herat zehirler hükmünü
acıların bilirsiniz.

*(Çok neşelidir. Beylerde kafalarıyla onu onaylar.
Adamlarına sertçe emreder!)*

Uluğ Bey'in ordusundaki casuslarım
Saldırsın haydi şimdi ahali-yi Herat'a.
Halk bir o yana bir bu yana sürüklensin
Kendisine saldıranları Uluğ Bey'in askeri sansın!
Böylece Horasan yurdu ne oğluna
Ne de onun torunlarına kalsın.
Sonunda o da yaşayacak firari sürgünü
Bana çektiirdiği azabı.

*(Ayağa kalkar heyecanlı, kinli, ve beyleri ağırlar-
kan çadırın önünde durur)*

Yar Ali'yle hesaplaştıktan sonra

Mâlum ki bizimle hesaplaşacak.
Yürüyün beyler! Şahruh tüm dünyamızı
Bir bir, can can, topyekun bize bağışladı.
Dualarımız ondan yana
Eşimin taht tabutuyla türbesi
Geri getirilsin artık bu yana!
Götürse de onun kafir evladı
Kafir ruhlu Samarkand'a
Buhara'daki tüm Şeyhlere haber salın!
Samarkand'ı kuşatsınlar,
Sarsınlar öcülerıyla cananlarını.
Özbeklere haber salın!
Uluğ Bey dönmeden saldırsınlar Samarkand'a
Yıksınlar ağaçlarını bahçelerini, evlerini başla-
rına.

Kül etsinler Samarkand'ı,
Arındırsınlar ağaçlarını üzümünden,
Arındırsınlar namussuzların
Kızlarını bekaretlerini taşımaktan.
Allah! Gelsinler kafir diye bilinen tüm soyluların
yanına.

Tek tek yüzünler her birinin gözlerinin altındaki
sulu kapakçıkları. Gün geçtikçe yollarda bekleyen
tüm sevgililer kavuşacaktır ya ben de sizlerle beyle-
rim sultanlara yakışır bir tören ile Herat halkının tüm
cesetleriyle çiçeklerinin yattığı mezarlara girip ka-
vuşturacağım Buhara'yla Samarkand'ı iki âşık gibi
Herat'da rahmetinde Şahruh'umun.

Uluğ denilen tuğsuz kafır ise
ona dikeceğim mezara taşsız girecek
Babür, Yar Ali, Alaudevle... hepsi bir gelsin bu
yana!

(Kadehler kalkar. Şarapları kafaya dikerler. Kadehler tekrar doldurulur. Tekrar kafaya dikilir ve bu bir süre sürer.)

Beylerden birisi:

Gevşerhad Hatun'un bu ruhani sözlerine içelim beyler can sütümüzü. Kadeh kaldırsınlar kanlarıyla Herat'ta yağmalanan evlerde yatan ruhlar. Onların kanına içelim, Herat'a içelim. Uluğ Bey'in sonuna içelim!

(Divanda kimisi uyur, kimisi çıkar, sahnede Gevşerhad Hatun tek başına kalır, boğucu bir sessizlik ve karanlık, seyirci de gerilir gibi olmalı, ışıklar yandığında Gevşerhad Hatun orda oturmaya devam ediyor ve kımıldamaz seyirciye bakıyor.)

İkinci Sahne

Süheyla:

(Arkadan atını bırakıp sahneye girer, yalın ayak, çaresiz, perişan, içine kapalı, zayıf ve güzel, bir kağıt gibi, birisi üflese yere düşecek gibi. Elbiseleri kirli, tanınmaz halde. Kendi kendine konuşuyordur. Peşinde de bir derviş elinde saziyla ona türkü söyleyerek takip ediyor. Müzik, neşeli.)

Neymiş benden bekledikleri?

Bir bahçe, bir saraysa veririm elbet

Fakat benim yüreğimde bir yer istiyorlarsa

Asla! boşuna can çekişmesinler bâb-i alimin önünde.

Sokaklarda dilenen öksüzleri ümitlendirin cennet var diye, götürürken onları birer birer cehenneme,

Semarkand'da da Herat'da da tahtları kokar.

Ben geceleri uykusuz, can çekişirken yatağında

Seni beklerken korku ve şiddet içinde Abdülatif

Mirza,

Ne zaman baba katili olacak fani yüzünden

Senin fırlayan gözlerine bakacam diye ağlarken

Sen kimbilir hangi cinayet ya da

Hangi cariyenin kolunda haram içiyorsun.
Artık beklemem tabii ne âşkı ne sevdayı
Ne de Tanrının kuşlarını, ancak sana bakarım
Gizlicene ve seni izlerim ve görürüm içinde ge-
zen Şeytanı.

Adem kalmamışdır sanki,
Erkeğin kaburgasından yaratılan biz kadınlar
Sizlere kul olacağımıza, sizlerin gilale benîjini
olacağımıza

Tanrının kaburgasına koyun gibi asılalım daha
iyi.

Ben artık senin yolunu elbet beklemem,
Ne de senin çocuğunu karnımda taşıyım
Ey Abdülatif Mirza!
Ruhunda sevişen tüm canlılara karnım mezar ol-
sun

Ey beni koparan Rabbım, beni solduran inancım!

Gevşerhad Hatun:

Kimsin ne istersin?

*(Süheyla yaklaşır, Gevşerhad ona iyice bakar ve
onu tanıyarak bir şey istemeye geldiğini anlar. İrki-
lir)*

Eli bağlı bir sultandan ne beklersin kızım.

Süheyla:

Hanımımın bir emri varsa ben kulu

Köleyim kurbanım her sözüne.

Bize bunca gün analık etmiş hanımım!

Biz de size bir değil binbir kul köle kurban olalım.

Samarkand'ın halkı sizden nur bekler.

Kendilerini korumanızı, çocuklarını anlamsız bir savaş yolunda şehit etmesin derler.

Bugüne kadar Samarkand'ın toprağını yeşerten de anaların derdini dinleyen de sizdiniz. Size minnettarız. Cümle cemaat yolunuzu bekler halkınız.

Sultanımız bizi bırakmasın, kafirlerin, hempaların yüreği kanla dolmuş, şeytanı dinleyen fesatların, hainlerin yoluna düşürmesin derler.

Gevşerhad Hatun:

Beyi sarayını terk etmiş, mezarından çalınmış

İçi gafillikle dolu vezirlere saltanatını bırakmış bir sultanın elinden ne gelir?

Kuşlar mı koruyacak canları?

Analar mı savunacak boş bir saltanatı?

Kışkırtılmış erlerle ben mi baş edeceğim?

Anasını hapse tıkan be-şeref Abdülatif'in

Soysuz dağdan gelme karısı, toprak olmuş beden!

Senin dilinde gezer yılanları Lilith'in.

Sus! Abdülatif'in ihanetinin öcünü senden almayım.

Süheyla:

Onca senedir divanın aldığı haksız
kararları siz ektiniz Seyhun'un sularına.
Uluğ Beyimi katledip tahtına oturmak isteyenleri
Siz sürdünüz kuru topraklara yılanlarıyla.
İtleri köpekleri siz susturdunuz hanımım.
Onca seneden beri şükür sizin eliniz
Bereket verdi Samarkand'a da Herat'a da.
Sokaklarda yalın ayak ağlayan analara,
Yetimleri yetiştirmeye siz saldınız kullarınızı.
Halka sütünü siz içirdiniz.
En zor günlerde bile herkes umudunu
yitirmiş iken siz açtınız kanatlarınızı.

Gevşerhad Hatun:

Artık benden umudunuzu kesin,
Ellerim kırışık, saçlarım beyaz,
Kudurmuş enikler benim olsa dahi
Ben durduramam Horasan'da savaşı.
Samarkand'dan öteye gider kuduz itlerim.
Sus kızım, belindeki kılıç çok parlak,
Kanamış dilin de, elini uzatma ateşe
Düşersin, aman fazla sallanma atında,
Horozun boğazını ince verme.

(Süheyla'yı çıkarttırır)

Süheyla:

(Dua şeklinde kendisini tutanları iterek ve yalvararak)

Uluğ Beyim!

Gökleri gezerken Sultanının kederini de gör!

Astım duvağımı Rasathanenin taşına ki

Dileğimi kabul edesin.

Gel topla bütün yandaşlarını;

vaziyyet kötü,

Yoksa asarlar bu caniler seni ak saçlarından

Rasathanenin burcuna.

Gevşerhad Hatun:

(Onu sakinleştirircesine)

Git kızım Uluğ Bey'ine,

Buyruğum var dinlesin!

Sultanına gelsin, anasına bir yudum yürek versin.

Eğilsin karşımda ince bir dal gibi

Şahruh'un mezar taşını Herat'a geri getirsin

Herat elden gitmez, Timur'un âşkıyla değiştirilmez.

Baba katiliyle de yönetilmez ki bu cihan.

bir yudum yürek versin anasına!

Samarkand elden gidiyor de!

Sonumuz bu mu olacaktı de

(Süheyla götürülür. Babür sahneye girer)

Üçüncü Sahne

Gevşerhad Hatun:

Kimsin ne istersin?

Babür:

Kulunuz Babür Sultanım...

Gevşerhad Hatun:

Yolunu şaşırmadın öyleyse.

Bana iyi haberler getirdin değil mi oğlum?

Babür:

Samarkand divanında hepsi birbirinin kellesini tutacak,

Uluğ Bey'in ve oğullarının

Ve sülalesinin sonu gelsin ister artık beyler.

Hepsi bir olmuş ferman çıkaracak.

Samarkand'ta eli kılıç tutan bütün erkekleri toplamaya gönderdiler subaylarını.

Orduyu, 'hazır' diye fısıldayanlar da var.

(*Sinsice ve alay ederek*)

Şah'ın emirlerine ters düşersiniz dedim

Bu bir tugyan!

Kuyruğu uzun olur, sonu yıkım.

Malum gerekeni söyledim (*gülümser*)

Derler «bizim Şahımızın ruhuna hâlâ fatiha okunmadı

Hani türbesi nerde?»

Uluğ Bey'in ve oğullarının yandaşları pek az Hanımım,

Babayı oğla düşman edince biterler ikisi de.

Anam siz ve Alaudevle'ye kalacaktır Horasanın surları.

Bir taraftan da Samarkand'da ahalinin eli

Asi ve hırçın güneşi tutunca Sultanımın gözleri.

Ebu Said'in yandaşları taşıyacak asilerin başını,

Ve Uluğ Bey'in ordusu daha hareket etmeden dağılacak,

Ceyhun gözlerini yumacak

Gevşerhad Hatun:

(*Pek etkilenmiş, hırçın ve sinirli Babür'den bir adım geri atar, uzaklaşır*):

Kimsin ne istersin? Yılanları tutun!

(*Geri gelir*)

Son çare yılanın boğazını kendi ellerimizle kesmemiz olabilir.

Toplayın adamlarınızı sonra Samarkand sarayında,

Bir dilenci getirin Han diye koyun başlarına
Tüm beyler, Şeyhler Han desin ona, töre yerine
gelsin!

Vezirleri toplayın ortaya.

Ne olacaksa sonumuz tövbeler olsun!

Zehiri onlar bize içirmeden biz onları boğalım.

Kendi tuzaklarında leş koksunlar.

Babür:

Lakin, Uluğ Bey'in damadı Abdullah, yuvasına
sarılmış bir örümcek gibi peşini bırakmaz Uluğ Be-
y'in. Kendini adanmış sadakate.

İkisi de her sefere galibiyetle gider

Her savaşa her derya kıyısına birlikte

Fırat'a kadar uçar sanarak oklarını.

Meydanlarda toplanmış erleri.

Gevşerhad Hatun:

Senin yüreğime can katan bu sözlerinle

Aklım henüz divâne.

Benim oğlum nerede dersin?

Babür:

(Bu soruya şaşırır)

Estağfurullah, kusurumu bağışlayın. anlamadım

Hangi velitinizi sordunuz?

(Babür Gevşerhat'ın duygusallaştığını anlayıp hemen alaylı ses tonunu değiştirir)

Kulunuzun kalbi sizinkiyle ağlar...

Abdüllatif torununuz aklî, hâlâ babasının sözüne karşı gelmedi. Lakin iktidar peşinde pes etmez. Gebelikten ihanetçi orospuluğa gitmez bir günde. Karısı Süheyla da Uluğ Bey'e çok bağlı.

Yazgısı bellidir doğduğundan beri Abdüllatif'in...

Baba katili gibi gözler onu izler dehşet ve korkuyla. Ayrıca, ordusu ona itaat etmeyi sürdürürken o kalıcı bir yıkıcı, hain, yırtıcı. Abdüllatif'in kılıcı Süheyla'dan beklediği evladı. Onun hatırıyla gün geçtikçe kuvveti artıyor.

Uluğ Bey'e karşı yürümezse kışkırtmak gerekecek

Süheyla'nın velihat vermesini engelleyecek

Ebeler cellat gibi hazır odasında.

Zayıflasın ruhu bedeni kılıcı dili eli beli...

Ve tekrar yataklara düşürsün onu ölü bebeği.

Gevşerhad Hatun:

Kehanetini de kulağına fısıldamalı ki deli ruhu inlesin.

Şuurundaki kör imanla yeneceğiz onların ordularını.

(Babür memnun gülümser, nöker yeni bir haber getirir)

Gevşerhad Hatun:

Kimsin ne dilersin. Söyle kusurmu ettim?

Nöker:

(*Şaşkın*)

Size son hadiseleri müsadenizle bildirme...

Gevşerhad Hatun:

Kimsin ne emrederdin?

(*Nöker şaşkın Babür'e bakar*)

Nöker:

(*Babür'e.*)

Bir dizi beyle bir dizi şeyh asılmışlar Herat'ta

Uluğ Bey ve adamlarını gösterir erlerimiz!

Herat'ın kanı da yerde kalmaz der her ser...

Vaziyet tehlikeli, kimin yaptığını kimse bilmez
gibi birbirine saldırıyorlar.

Sükûnetsiz geceler yakar Herat'ı.

Suikastçıları tanıyan iki kişi sizi suçlayınca he-
men susturduk karanlıkta ustaca.

(*Nöker Gevşerhad Hatun'dan bir tepki bir emir bekler, fakat Gevşerhad Hatun sessiz boşluğa bakar, ayakkabılarını çıkartır ve dans etmeye başlar, ama dansı ürkütücü ve endişe doludur. Bir gurup cariyeye yanına koşar. Babür hiç rahatsız olmadan çıkar.*)

Dördüncü Sahne

(Abdüllatif sahnedan geçen bir ruh, kendi kendine mırıldanıyordur. Bu Gevşerhad Hatun'un hayalet görmesi gibidir ama Herat yolunda yapılan bu görüşme gerçek gibi etkileyici ve belirleyici olacaktır.)

Abdüllatif:

Bir gökyaşı gibi akıp gider sonsuzluğun ömrü
Âşık!

Bir zerreyim ki kalbim kilitli nurun ateşine yanık!

Ben ne Sultan ne albaş

Ne ezel ne de taş

Yoktur Adem'in yılanın sözüne kul olmayan seven kül.

Der derviş boynu kesilmeden önce.

(Ve sonra geri dönüp Gevşerhad Hatun'u tutar, durdurur.)

Anam, niye bana düşman kesildin?

Beni tahttan uzaklaştırmak istedin

Horasan'ın kanını içip kurutan,

Halkını birer birer dondurup kesen
Bu şehrin erlerini imansız ve zayıf kılıp,
Yönetmeye kalkanlara destek oldun?
Ben burayı terk edip hangi yurтта
Kendimi fedayın, Mecnun edeyim?
Söyle! Hangi diyarda Süheyla gibi
güzel bir erdemle buluşurum?
Cihanın eceline gitsem dahi,
Ben Süheyla'yla tutuşur,
Samarkand'da ateş olurum.
Alaudevle atsın oğlancı bedenini Minarenin gö-
ğünden.

Gevşerhad Hatun:

Sen gözlerinde tüm âşkları söndüren,
Anasına el kaldıran babasının katili denilen zat
Evladım sen Samarkand'a mı sevda bütürsün
Yoksa Süheyla'nın fahişeliğine mi?
Yoksa burada babanın ölümüne dek
Gizlenen hazineleri mi arzularsın.
Bil ki sen her ne kadar acele etsen bile,
İhanet senden hızlı gider...
Gebe karnıyla Uluğ Bey'ine
Anan bu diyarda şuuruyla
Seni evladı olarak tanıdığı sürece,
Ellerin değil, gözlerin bile dokunamaz o hazineye.
Timur'un miras bıraktığı tüm taşlar
Sana ya saray ya da mezar olurlar aman!

Şeytan'a uyup, acele etme yavrum,
Her güzellik seni beklerken kırıp
Yağmalama ülkemizi ocağımızı.

Abdüllatif:

Anam benim, cengiz ve fedâkâr!
Nerde kaldı senin şevkatli sözlerin?
(*tehdit ederek*)

Neden benden bu kadar korkuyorsun?
Her akşam bana nasihat verirken
Gözün kokan bir baykuş gibi
Alaudevle'yi arar gecenin koynunda.
Evvelden bana sevgi verirken,
Artık benden şiddet bekler hayalin.

Baba katili der bana,

Oysa kendi oğlunu, Uluğ Bey oğlunu uçurumda
asan sensin şimdi be kadın!

Halbuki ben ne zaman size
ve babama hürmette eksik davrandım?

Ne yaptıysam şimdiye kadar sünnet ve töreye
uygundu.

Şeyhlere danışmadan, Kuran'a sormadan kimse-
ye asla saldırmadım.

Şahruh henüz yerle bir ederken kafirleri
Aniden beni susturdun kovdurdun sancaktan
Zindan ettiniz tahtınızı....

Anam söyle yalvarırım!

Neden tüm sevdiklerim benden uzakta yürür,

ve benden bu denli korkar?

Gözümün nuru eşim ne yaptı ki onu recm edersin
sözlerinle?

(Sesi tekrar tehtit eder gibidir)

Her akşam yanında hürmetini eksik etmediğim
anamla, benim eda yüzlü asi eşim Süheyla benden ni-
çin bu kadar korkar, bana neden bu kadar nefretle ba-
kar?

Neden senin Alaudevle'n hudutlarımızı talan eder?
Babür'ün casuslarını yataklarımıza kadar yollar?

Gevşerhad Hatun:

Daha deden Şahruh son nefesini henüz verdiğinde
Bu halkı esir edip, baban da ölmeden onun tahtı-
na oturmak istemedin mi?

Dedenin ordusunun idaresini sana verdiğim vakit

Daha ruhu vücudunu terk etmemişti Şahruh'un!

Sen zindana attırmadın mı ananı?

Figanlarımı arttırmadın mı canı!

Ve bir gün sen de evladına nasıl bir nasihat verir-
sin fani?

Ölüm tahta senden önce oturacak.

Onun tahtını hazırlarsın,

Onun kılıcından korkarsın.

Ne zaman gelip seni vuracak diye sallanırsın
atında.

Bıçıkta canını bekleyeceksin bundan böyle.

Hatırla! Koskoca Horasan Sultanını, kendi ananı

Bir kafirden de usulsüz, merhametsiz attın zindana gayrı.

Sana ordunun sancağını veren ananı

Böcek gibi ezdin surlar arasında.

Aldım analık hakkımı, estirdim İran'a Irak'a doğru

Gelir bir gün ananın bedduasının boğuk feryadı koynuna.

Abdüllatif:

Bir haber getirdim sana asil cadı!

Beni her şeyden suçlayan sözlerine rağmen

Elini öpem ölümden evvel.

Timur soyundan bir torunun daha olacak.

Müjdemî isterim anam git gör gelinini.

Müjdemî isterim kara örümcek olsa dahi.

Sana gül gibi bir torun verecek.

Gevşerhad Hatun:

(Alaycı ve sinik)

Yüce Allah'ım bugünleri de göstermeden

Sen bahtiyar ol azgın yavrum.

Mesut olsun Timur oğulları

Taht için kardeşlerini, amcalarını, dedelerini

Kesecek bir katil mirza daha doğacak eyvallah.

Kendini Bey sanacak bir yazgı kurbanı yiğit daha...

Erine değil onun atasına Beyim diyen,

Saçlarını onun gözleri için açan

Senden kaçıp babana seni şikayete yol alan

Karnındaki çocuęu sana değil ona gösteren gelinden.

Biraz evvel o da burada ayağıma kapandı

Ana bize kıyma, bizi kurtar dedi.

Baba katilinden kurtar dedi Samarkand'ın tahtını!

(Abdüllatif şaşkın, susar.)

Gevşerhad Hatun:

(Zevkle)

Benim artık tüm korkularım bir bir kaybolur!

Dualarım bir bir gerçek olur!

Sen daha ananın karnında bir taş iken bir derviş bana geleceği görüp öyle korkunç bir kehanette bulunmuştu ki sana, sen doğup da o masum yüzünle kalbimde bir melek bahçesi kurana kadar, ben ne uyumuş ne de cin ve kabüs görmekten kurtulabilmiştim. Her gece senin için baban bir kurban keserdi ki kanlı kaderinden tanrı seni kurtarıp sana yeni bir yol çizsin.

Saltanatının çetin takviminin yazgısı meğer baba katilliğidir bilir misin?

Abdüllatif:

(Şaşkın)

Demek o dervişti.

Süheyla'ya da açtı yılan dilini!

Hepinizin bakışlarında bir sır gizliydi.

Size neyin ve kimin bu denli korku verdiđini
Şeyhlere sorardım hep.

Ateşe suya sorardım sefer yollarında
Her kıızılda kırlara dağlara, her şafak söktüğünde
de Samarkand'ın hüznölenen bahçelerine.

Gevşerhad Hatun:

Evladım sen bu yaşa gelene kadar
kim bu kehaneti ağzına aldıysa
Onun kellesi uçmuştu karanlıkta faili meçhul.
Baban o kadar yufka yürekli, alemini unutsa da ra-
sathanesinde, anana bile yasaklamıştı bu kehaneti ak-
lına getirsin.
Korkardı senden, gizli gizli seni incitmekten,
Senin elinde ölmekten.

Abdüllatif:

Siz benden korkar, gözümün içine bakamaz ol-
muşken, ben nasıl huzur bulurum ve kin beslemem?
Bu sırrın verdiği acının öcünü ve bana söylemek
isteyenin ve bundan dolayı kellesini yitirenin kanının
hesabını...

(Anasına doğru el kaldırarak)

Tanrım! şimdi sorayım mı senden cadı?

Gevşerhad Hatun:

(Tekrar saçmalar)

Git oğlum gel oğlum
anan bilmez hiçbir şey
baban da bilmez,
cinler periler de bilmez
böyle bir şey yok
anan aklını yemiş
şuurunu yitirmiş.
Git oğlum git Süheyla'ya
git kendi yazgını soracağına,
kendi oğlunun geleceğini sor anasına
Duydumki kan gelmiş karnından...
anan şuurunu yitirmiş
saçmalar bemakul dünyadan alıntılarla...

(Sultan Gevşerhad Hatun kendisinden ürkmüş ve korkarak çıkar sahneden. O delirtmekte olan bir hayalet gibidir.

Süheyla arkada gizlenmiş olarak duruyordur aynı giysiler ile ve kanlı beyaz bir mendil vardır elinde, bir Abdülatif'e bir de karnına bakıyor. Abdülatif onu görmeden çıkar sinirli.)

OZAN DERVİŞ

(Müzik eşliğinde)

Aramızda duman var canım
Verdim sana sözümü, gözümü
Sarıdır aklım, şems sarısı
Yalanmış ermiş Âşık sesinin akı.

Ben varmadan henüz cihana
Dondu bedenim toprakta
Güldür bülbülü sanki sırrın
Benim kalbim şahane

Oldum mu tanrım ben de saf
Kulunun her günü bir bahane
Sevdalarım binbir, bedenim tane
Ozansam şahin göçebe divane

Gelin artık at şu ağıtı!
Gelin artık sat şu akı.
Gelin Süheyla yasla sevme acı mı?
Gelin Süheyla kara damla kâr mı?

3. BÖLÜM

Birinci Sahne

(Abdüllatif'in çadırı. Abdüllatif uykusundan korkuyla uyanır, kâbus görmüş, sersem, kinle etrafına bakınır. Başının ucunda bekleyen Şeyh Burhaneddin'i fark eder.)

Abdüllatif:

Hoş gelmişsin Şeyhim.

Şeyh Burhaneddin:

Hoş bulmadım, neden kan ter içinde sayıklarsın?

Abdüllatif:

Bir kâbus. Cadı Gevşerhad'ın saçlarını yolmalı!

Şeyh Burhaneddin:

Gözlerini oymalı.

Abdüllatif:

Oyması senin nefesin olsun. Soluğun ona fırtına olsun!

Son hadiseler daha hayırlı inşallah.

Şeyh Burhaneddin:

Uluğ Bey ayaklanmanın başarılı olma sebeplerinin araştırılmasını buyurduktan sonra,

Herat çevresindeki ahali ayaklananlara yardım etmekle suçlanmıştı ya.

Asıl ayaklanmayı destekleyen Gevşerhad ve onun yandaşlarıydı.

Abdüllatif:

Bundan ötürü Herat çevresini saf babam üç gün yağmalatmıştı.

Şeyh Burhaneddin:

Saf bir gürkân her deliyi besler, her karıya kukla olur.

Abdüllatif:

Uluğ Bey babam, büyük hâtâ yapmıştı o gün. Halkı kendine düşman etti.

Rivayete göre her şeye rağmen bayramın kutlanması sırasında dervişlerden biri Uluğ Bey'in atının önüne koşarak «Adil padişah! Sen dervişler için iyi bir bayram yaptın, saltanatın ve ömrün uzun olsun!» demişti.

Şeyh Burhaneddin:

Onun ordusu Herat'ı yağmalarken Allah cezasını vermedi mi?

Özbek Han fırsat bulup Semerkand'ı yerle bir etmişti. Ordudaki beyler de bir çırpıda Semerkand'a döndüler. Kimse kalmadı baş ucunda akbabalar dışında.

Şeyh Burhaneddin:

Ve sonra seni Herat'a çağırdı Herat'ta kalmanı buyurdu.

Abdüllatif:

(Mırıldanır)

Beni kurtlara yem olayım diye arkada bıraktı.

Şeyh Burhaneddin:

Evet. Ebul-Kasim Babür Meshed'e yaklaştı, Yar Ali de Neretu kalesinde birlik oluşturmuştu.

Abdüllatif:

Beni Babür'e karşı Herat'ta bıraktı,
onunla çarpışıp bu sefer rehin alınmadan
canımı vereyim diye o yılanın ağzında!

Babür'un ordusunun da gücünü kıranım diye hesapladı belki de.

Babür Herat'ı ele geçirince, Yar Ali'yi şehir merkezinde astı.

Orda bekleseydim benim sonum da bu olacaktı.

Şeyh Burhaneddin:

Uluğ Bey Şahrüh'un cesedini,
Gevşerhad medresesindeki kalan hazinelerini alıp
gitti.

Herat'ın kanını, kinini, ağını bıraktı oğlum.

Lakin Allah cezasını yolda verdi.

Uluğ Bey'in kalan akbaba ordusu Ceyhun kıyısında

Babür'e karşı galip geldiyse de,

Sonra da özbeklerin saldırısına uğradı.

Herkes birlik olmuş babanı kuşatırken

Sen yine de babana destek oldun.

Hâlâ cenneti onun sahte şeykatinde arayıp

Cehennemden kızgın ateşinin kuşatmasını görmezden gelirsin.

Onun tek gücü sensin oğlum,

Lakin o seni inkâr etmiyor mu?

Düşmanlarının önüne sen kulunu sürüp,

İrtibatını eşin dostun önünde o kirar.

Abdüllatif:

Bana Herat'a git der, Herat'a giderim.

Belh'e git der. Belh'e giderim.

Şeyh Burhaneddin:

Kışın Buharada kalmak zorunda kaldığında,
Şeyhlerin ona kafirdir diye öfkelerine bile kulak vermedi.

Hatırla yanlarına gittiğinde sana «Babanı öldürecek ve Horasan'ı sen yöneteceksin demişlerdi!»

Abdüllatif:

Hatırlarım Şeyhim. Maalesef hatırlarım.

Baba katilliğine Hazreti Muhammed ne derdi?

Günahların günahı, şeytanın yüreğindeki kurt değil miydi?

Allah'a karşı en büyük suç bu değil miydi?

Allah cezasını vermiyor mu ki

Ben vermek zorunda kalayım onun cezasını?

Şeyhler Kuran'ı okumaz mı dilleri dikenli diye!

Şeyh Burhaneddin:

(Cevap vermez sessizlik... ve sonra bir rüzgâr uğultusu sessizliği bozar ve Şeyh devam eder.)

Sonunda Uluğ Bey Şahrüh'un cesedini

Semerikand'a göndertmişti,

Babasının vasiyetine ve anasına karşı gelerek.

Timur'un türbesine gömdürmüştü.

Abdüllatif:

Timur'un soyu hep ölü bir bebek mi olacak Şeyhim?

Hep bir fatiha mi gelecek bizim saraylardan, kalelerden?

Kardeşler birbirini kılıçlarken,

Atalarının cesetlerini de

Çamur kentlerden bataklığa taşırken,
Bebekler de cesetlerle bir kervanlarda
Bir Herat'da bir de Samarkand'a mi gömülecek,
Kadınlarımız türbeler mi dikecek iblisin koynu-
na?

Şeyh Burhaneddin:

Allah izin eylerse tabii ki,
Maverunnehir tahtına oturacaksın.
Sana itaat edecek beyliklerin tümü
Sana minnet edecek veliatlarının her biri!
Elçiler Batıdan kılıçlarını, doğudan ipeklerini,
kuzeyden atlarını, güneyden derilerini getirip
Ayaklarının altına dizip, gözlerine altın sürecek.

Abdüllatif:

Hangi veliat? Hangi Şah? Hangi toprak? Hangi
taht? Hangi beylik?

Kuraklığa teslim olmuş karılarım,
Su yerine kan dökülür bahçelerde,
Şahların şanına küflü gübre gibi
ihanetler serpilir saraylarda divanlarda.

Şeyh Burhaneddin:

Hiçbir bey sana bakmaya cesaret edemiyecek.
Deli divane Süheyla öpecek ellerinden
Ölü doğan bebeklerin anılacak melekler gibi

Abdüllatif:

İki kere düşük yaptı Süheyla.

Diğer karılarım ise ya bir ceset doğurdu

Ya da doğururken öldü, bebek karnında.

Bu nasıl bir lanettir onca senedir

Canları kuyu gibi kazıyan?

Bu nasıl bir yazgı? Ne yaptım ben ki böyle lanetlendim?

Güç bizden eksik olursa,

İmansızlık kapımıza dayanırsa,

Acım kurda köpeğe yem olsun.

Şeyh Burhaneddin:

Nice yiğitler tanıdım âşkı arıyan bu dünyada.

Nice delikanlılar gitti Allah'ın yolunda, şeriatta.

Nice atalar Haç yolunda sürüldü, nicesi Hak yolunda asıldı.

Nice Padişahlar geldi geçti velihatsız

İskender, Timur, Cengiz Han gibi senelerce yürekleri kabardı,

Umutla taşı, Allah'ın cezasını çekeyim diyerek!

Her zaman ya resullullah Peygamber'in kılıcıyla!

İnşallah... İnşallah...

Abdüllatif:

(Şeyh Burhaneddin'in gözlerine derin derin baktıktan sonra.)

Benim bir de rüyalarımda yatan dostum

Iskenderin Hefaistosu gibi
Benimle koşsaydı atıyla şanıyla.
Ve beraber katletseydik kafirleri.
Hepsini silip süpürseydik birer birer.
Ve beraber içseydik kanlarını,
Ve beraber sevseydik cananını,
Ve řu cennet denli nuru gözümüzde
Parıldayan Samarkand'ın bahçelerinde
Beraber yeşertseydik Tanrının nimetlerini.
Tahtımın yanı başında bana güç veren şeyhim!
Ben seni Mecnun gibi arardım
Horasanın kuru topraklarında.
Sen hangi şahın tahtına bereket veriyordun?
Bunca dolunay bunca gül geçti bahçelerde.
Ah! şeyhim. Bir kez bana bak hele!
bir canandan da sevgili gözlerim içine
Aradığım dostu görsem gözlerinde.

şeyh Burhaneddin:

Sensiz řahım ben de, Samarkand da bomboş ka-
lırız kafirlerin elinde.

Akar kanar bütün nehirleri, saçları kederde.

Zülüfler, keremler yok artık!

Biz varız seninle! senin aradığın yoldaşın, kanda-
řın!

Dirsek kuvvet oluruz sana dinimiz imanımızla

Tüm sadakat ve řevkatimizle.

Seni tanıyamadı henüz bu Diyarın büyükleri.

Onlara gidip beraber gösterelim
Aziz gücünü Âşkının,
Kudretinin önünde
Diz çökmeyen her malukun kafasını dizelim
Atalarınızın kelle kulelerine ki
Timur'un soyunun öfkesini bilsinler artık kafirler.

Abdüllatif:

Ey Tanrım bana güneşin ateşini ver.
Allahım bana bir veled ver!
Sevgi ve huzurlu bir saltanatın erdemini göster,
aileme saadet ve sıhat ver!
Şüpheyi Hak bahçesinden âşkımdan uzak tut!
Kimse aldatamazdı Timur'un yüreğini
Kimse aldatamaz onun kudretinden gelen soyunu
Ey Tanrım! Her gece senin yüce yaldızların bana
güç versin! Senin toprağın suyun tenin bana hüsnü
gösterebilirsin!

Ne zaman ben de ışığını göreceğim sinenin?

Şeyh Burhaneddin:

Abdüllatif Mirza, Uluğ Bey baban seni uzaklaştı-
rıp beceriksiz Abdüllaziz'i getirecek taht beşiğine.
Allah'a inanmaz, törelere uymaz...
Allah'a inansaydı hakkını yemez,
Şanını kırmazdı, seni bir köle gibi ezmezdi

Abdüllatif:

Şeyhim, yine de şüpheler bırakmıyor peşimi,
Babam bana güvenmeseydi beni Herat'ta idareye
bırakır mıydı?

Babür'ün tutsağıyken gelip beni kurtarır mıydı?

*(İçeriye iki nöker girer. Abdüllatif'in kulağına bir
şeyler fısıldarlar. Haber getirirler. Bir mektup.)*

Abdüllatif:

Miranşah'ın eşyaları arasında mı bulunmuştur?

Nökerler:

(Başlarını yere eğerek ve yüzüne bakmadan)

Evet beyim!

Abdüllatif:

Miranşah'ın yandaşları, kadınları ne der bu işe?

Nöker:

Bir şeyden haberleri olmadığını?

Abdüllatif:

Mektubu bulan adamı getirin!

(Bir subay'ı içeri alırlar)

Abdüllatif:

Mektubu nerde buldun?

Subay:

Miranşah'ın belgelerinin arasında,
onu öldürdükten sonra evini yakmaya, kıymetle-
rine el koymaya gitmiştik.

(Subay yere bakar)

Abdüllatif:

Yalan söylediyse kellen uçar biliyorsun değil mi?

(Subay yere bakar)

Abdüllatif:

Ne zamandan beri ordudasın?

Subay:

Şahruh döneminden sizin sünnetinizden beri.

Babanızın ziclerini tamamlanmasından beri.

(Abdüllatif nökerlere bakar. Nökerler kafalarıyla onaylar)

Abdüllatif:

(Düşünceli)

Falaka'ya geçirin, doğruyu söylesin!

Babamın mektuplarını getirin, el yazmaları aynı mı?

Şeyh Burhaneddin:

Oğlum! İnanması acı olsa dahi

Hepimiz ihanetini tahmin ediyorduk değil mi?

O seni yok etmeden... kendini savunmalı
O ne kadar araştırsa da evrenin sırlarını
Ne kadar Şahruh'un bıraktığı Horasanı
Tekrar ele geçirmeye çalışsa da
Herkes biliyor onun sere değil defkîha değil de
Yıldızlara, kadınlara taptığını!

Abdüllatif:

Ne demek istiyorsun beyim?

Şeyh Burhaneddin:

Böyle bir işte başarısız olması mâlumdu.

Keşke ordusunu bırakıp rasathanesine derhal geri
dönse!

Zaten onun da istediği bu değil mi?

İkinci Sahne

(Derviş saziyla türkü söylerken, Abdülatif Süheyla'yı görmez, ona bakar uzaktan. Süheyla komple örtünmüştür)

Derviş:

Herkes onu kuyruğundan çekiyor.

O henüz yüreğini ne söndürdü ne de yaktı.

Abdülatif patlamaya hazır bir kıvılcım gibi

Tanrıyı Şeyh bildi.

Süheyla:

Gevşerhad hatun ayaklarını kaydırды.

Bir daha Timurlar'dan kimse Horasan'da

Ateş yakmasın diye yalın ayak dans ediyor ortalıkta,

Çıldırılmış ana.

Derviş:

Senin de kaderin belli kızım.

Abdülatif'e velihat vereceksin.

Uluğ Bey'in torununun babası baba katili olsa bile.

Süheyla:

Gevşerhad Hatun'un ebeleri tetikteler
Beni yine zehirleyip kına sürecekler.
Derviş yüreğinden dök türküleri
Kahinlerin gerçek dili can bedeli
Olsun zehirim meleklerin dudakları gibi.

Derviş:

(Çalmaya başlar)

Katmer nedir bilir misin gülüm?
Gözlerin faltaşı mıdır senin de sevgili?
Âşkın kalçalarında yüsük attığımız gece
Saadettir bu yolların teri tartısı.
Bembeyaz gülleri bırakıp akıttılar sarışın kadınla-
rın kanını.

Kızlar kulelerden atarken denizlerin sevgililerini
Yunuslannın gölgelerini, mehtapların bilgeliklerini
Katil yaktım gözlerinden.

Katil yası tuttuğumuzda rüzgârı astın sedir dallarına

(Abdüllatif ve adamları birden saldırırlar, içmişlerdir. Derviş'i tutup sahnenin ortasına getirirler.)

Abdüllatif:

Hey Derviş, ne ararsın karşımda?
Kehanetlerin yalan!
Türkülerin yılan zehiri!

Allah dualarını kabul etmedi.
Ölü düştü Süheyla'nın canından,
Tükendi nefesi, titredi eli,
Yas yaprakları sardı simsiyah bedenini.
Kadınların saçları döküldü bir sene!
Maveunnehir toprağına, şeytan tükürmüşçesine
deldi bağları bahçeleri!
Ey hâil Derviş! Senin dilin şeytana dua eder
Kesin kafasını ağalar!

(Derviş'in sazı elinden alınır ve yere yatırılır. Süheyla araya girer ve Derviş'i kurtarmaya çalışır saz elinde kalır.)

Süheyla:

Bırakın onu! Allah elçisidir, sözü meleklerden,
cennetten gelir,
Ruhu bahtıyar, bir şey beklemez bu dünyadan.
Bırakın beyler onu, kimseye zararı dokunmaz!

(Nökerler duraksarlar, Abdüllatif'e bakarlar. Derviş Süheyla'nın gözlerine bakar sevgiyle sazına doğru yönelir Süheyla sazı uzatır fakat saz yere düşer yerde kalır)

Abdüllatif:

(Öfkeli)

Ciherinden çıkartın amanını

Sökün dilini taşa yapıştırın
koyun tabağına anasının bacısının!

(Kafası sahnede kesilmez bu sahne için sadece karanlıkta sesleri gelir ve her şey çok hızlı olur Süheyla konuşmasın diye ağzı kapatılır. Henüz kimse tanımamıştır onu)

Süheyla:

(Süheyla ağıt ritmiyle)

Elinde sazını alıp sapladılar telini beynine,
Elinde sazı bahtiyar severken dünyayı astılar
Elinde sazı bağ bağ gezerdi sesi evrende
Güzellerin ruhlarından sökerdi kederi bataklıktan
çekerdi gömülü beyinleri

Bir Derviş gibi yandı agırın,
kafesli kümesinde dondu kalpsiz mermerler.
Bir Derviş gibi âşık sevdi
gelinlerin ürkek yüreklerinde yattı eserleri.
Birer can verdi her geçtiği evde,
birer ruh gizemi açıldı her pencerede
Rubabı bahtiyar kedere çalardı
eşsiz bucaksız katmer,

Tek bir ruha karşı âşkı boşa yaktı,
tek bir ruh ruhsuz kaldı kederinde
Acıların sesini dinleyemedi âşık na perver canı

Keşke hiçi girmesiydi rubabıyla bahtiyar Derviş
tufanı,

Kimseye çalmasaydı melfuhan
Kesin kainatın işi diye stranı
Bir daha göremem ayı ufkuyla geceyi
Göremem rüya der yüzü karanlık ruhlu fani
Bir tek sen vardın diyemez artık aya sevgili
Sevemez teninde güneşin ıslıl ıslıl parlak star neşe-
sini.

*(Süheyla'yı birkaç er birden alıp götürürken çığ-
lıkları yükselir! Arkalarında da Şeyh Burhaneddin ile
Abdüllatif çıkar. Süheyla sahneye üstü başı açık dö-
ner! Bir süre sonra, Abdüllatif ve Şeyh de gelirler.
Şeyh o kadar içmiştir ki yere düşer sızar. Abdüllatif
de kendine yeni gelmektedir ve Süheyla'yı tanır: O
ise elinden kurtulmaya çalışarak, Abdüllatif'i iteler.)*

Abdüllatif:

Süheylam mı geldin bu gece düşüme?
Kehribar renkli tenini gördüm
Pârs kirpiklerinden sadık
Kalça kemiği ateşli
Diri dolgun bir zarafetle yürüdün
Kansızlığını alnına rüzgârdan oymayla sürerek
Yürü! Hele ben de göreyim büyüünü

Süheyla:

Saray ailesinin yüzbin asaletini
Bataklık üstündeki cesed tepesini
Tartı ve terazilerin yüzbin çeşidini
Acının yürekteki ağırlığını
Görünmez mıknatıslara takılan sevginin
Nefret ile aynalardaki yaralı imgesini
Soluncanların sırtına çıkmış Şeyhleri
Meleklerle dahi ağır gelen irin yelini
Saydam tenli erkeklerin
yanaklarına bıraktığın tükürükleri
Hepsini senin için türkü ettim sevgili
Bâd-i pürgûnun ibsasaya lüzûceti gibi

Abdüllatif:

Seni muhafaza edim,
Sultanın nevmidinden.
Irmaklarda, akarsularda neyyirli gülüşünü
Yazdırayım katiplere,
camilerin gizli taşlarına
Sokul bana, hadi gel!
Ne arz ettiysen hakikatten, arz et benden!
Zamanı, nizamı ve maddeyi yok saydım
Senin âşkın için billur taşım
Fûrat olsun deryalar
Gel figan olma azab etme de gel!
İfla etme beni, hain Babamın suçuna ortak olma
gel!

Süheyla:

Sadece baban Uluğ Bey'e saygımdan
Öldürmem seni fesatlık ağası
Sana ne ihanet ettim, ne de sevdim seni.
Durma öldür beni o Derviş gibi.
Dilimi kes! Can atarım ben de
Yıldızların perdesinde, ruhum azadi.

Abdüllatif:

(*Çenesini sıkarak elini karnına götürerek*)
Karnın şişmiş senin yine!
Sus yılan suratlı kadın!
Keserim boğazını
Beylik, yumuşak kalbe yakışmaz.
Silik suratına çizerim yıldızları.
Yok ol! Kapatın şu dikenli çenesini.

Süheyla:

(*Adamları Süheyla'yı çekerken*)
Ruhunu azat et Abdüllatif mirza!
Şeytan Şeyhleri dinle karanlıkta.
İblis'in kustuğu zehir değil ya,
Tanrının kutsal suyu olmuş kanında.
Evladına cehennemin tahtını bırakacağına
Şevkatli, onurlu bir babanın erdeminin
Güneş gibi parladığı bir tas su bırak.

Abdüllatif:

(Yaklaşır ve suratına eğilir...)

Dolunaydan aldım gizlediğin gerçeği.
Derviş'in küfrü saydım sonra rüyamı
Şimdi sadık kalırsan bana
Kılıcım gibi taşırım leşini yanımda.

4. BÖLÜM

(Herat'la Samarkand arasında bir yerde. Uluğ Bey ve Süheyla girer sahneye)

Uluğ Bey:

Hey yüreği ayın arkasında gizli,
Gözleri kalplerle bir deli, güzel bûke!
Abdüllatif hasta mıydı yine seni saldı? Neyin var
böyle ansızın geldin yüreğime?

Süheyla:

Hayırsız bir iş yüzünden, sizi yaralamaya
Hançerli bir haber getirdim kucağınıza
Beni rahmimde güneşi bekleyen yavruma
Henüz kadersiz yavruma bağışla baba
O da cesur ve makul olsun dünyasında
Kudretli bir el vererek dostlarına
Derman sürerek düşmanlarının dertlerine.
Ey Uluğ babacığım! Cevherleri yıldız kaplı Uluğ
Alim!

Babacığım ben ihanetler yoluna düştüm
Kara toprak beni yolda almadı koynuna

ki duşeyim bir çukura.

Peşinizde yürüdüm, Abdullatif'in ihaneti oldum.

O fitneci fesatçı çemberine düştü ihanet-i islam.

Kaçtım size anlatmak bildim cesareti, kurdukları
tuzağı ihanet-i ümidim.

Uluğ Bey:

Kızım, geldin bu kanlı yollardan korkmadan
taşından toprağından cehenneminin?

Taşımaz ki bedenin bu denli yükü. Eriyip gidersin
kızım duman olur hırslı ateşin mumin.

Niye geldin kızım neydi derdin?

Süheyla:

Çukurları severim. Karanlıkta sesimin yankısından
korkmam.

Alevlerde dans ederim. Tenimin yansımasından
kaçmam.

Size anlatmam gereken bir gaile var Babacığım.

Dest-i eâdî gülnâklardan sonra

Abdüllatif'in güraz ruhunu pençesine aldı.

Ben hüzünlü rüyamdan uyandığımda

O geceyi ay tutmuştu dalından karanlığın

Bir bülbül uçmuştu dalından karanlığın

Yıldızlarla yapraklar birbirine sarılı

Tutulmuş yağmur geceye dalgın

Kalbim taş gibi buz olmuştu

Dervişle yollarda huzur arıyordum bir akşam,

Tanımadı beni güneh-kâr oğlun!
Kâre gözlü, kâre çehreli zalim
Dili kömür bir rast-binin oğlu.
Girdiler adamları koynuma chûrab-ı chur-gâh'da.
Ve dedi ki «benimdir artık taht-ı Semarkand'ın.
Benimdir hazinesi Horasan'ın.
Benimdir zaferi İhtiyareddin kalesinin.
Benimdir Tanrının tebessümü.
Yakında Buhara'dan gelecek Şeyhler ile
yanına gideceğim babamın
ve o yıldız avlarken bekleyeceğim yalvarmasını
ve onun gözlerine bakıp oturacağım
Abdüllaziz'e hazırladığı kuru tahtaya
Ki artık yüzünde ledig değil sevgi gezdiresin
Ki sen artık olasın Horasan'ın Sultanı ecelsiz ruh».
(*Uzun bir sessizlik*)

O gece bir fâsid daireydi, gebe geldim gebe döndüm

Oğlumu hazan-nüma bir kadere götürecek
O itfâl, o kötürüm dolu dakikalar silinmez rahmimden

Boynumda asi gerdan gibi müddet-i haml
Fakat, bekledim bir ışık bir umut yine de.
Aksine ne gözlerimden akan kan
Ne de dilimde tuttuğum aman
Durdurdu oğlunun bedbaht ruhunu.
Elimde bir hançer olsaydı o an
Saplardım göğüslerine

Derisini soyar, satardım ölüsünü kafiye!
Adından, soyunun dikenli adından gayrı
Boş bir sandığın boş bir saltanatı
Kırık kapağından da cansız yatan soyu
Boşluğunu savaşta yiğitlerin cesediyle
Kanla doldurmak isteyen baba celladı erimi!
Sandığı kapatıp kullarını boğmak isteyen
Domuzdan iğrenç, fesatlık ağası!
Ve eşkalini Beylerin Beyine bile veremediğim
Anasının karnından elleri kanla doğan iblisi.

Uluğ Bey:

(Onu durdurur)

Neden bu kadar kin söyler dilin?
Denizlerin ötesinden de uzak
Yıldızlardan da güzel ateş nîhali!
Tanrının hangi kulu hak etti
Bu kadar kini, küfürlerinden beter bakılarını?
Aç gönlünü Tanrının sevgisine kızım!
Güzelliği, kalbindeki gülleri çıkar.
Bırak da açsınlar bırak da solsunlar.
Sen kederini göm ruhunu değil!
Hem de dünyaya saadet ve huzur getirecek
Karnındaki kulunun babasını
Daha tomurcuk olan yavrunun soyunu
Artık taşı kalbinde dağ yatağında akan su gibi.

Süheyla:

(Daha da hararetlî)

Uluğ Alim, senin gönlündeki o Âşk
Benim de kalbimde yansaydı eğer
Rabbımın gücü bile sevdiremezdi bana Abdulla-
tif'i.

O ellerindeki kiri bin yıl yıkasa dahi
Kimse yıkayamaz onun ruhundaki kanı.
Azrail dahi tiksindir ondan bir bakire gibi
Doğacak oğlumun babası olsa ki
Onun zalim ellerini, sefilleri ezip geçen gövdesini
Mahsumları parça parça eden hançerini
Ve nasıl bir katil olduğunu, nasıl bir hain olduğunu
Söylediklerim yetmezse dilimi
kesen fesatlıklarının her çeşidini
Kimse yıkayamaz ruhundaki irini!

Uluğ Bey:

Kızım herkes kendi sesinin eriştiği
Dizeye kadar açmalı ağzını.
Eğer dediklerin doğruysa tanrı cezasını
Kuşlar bile estirir mi koynunda?
Mesut ol kızım, karışma. Şeytanın
Kalbini dinleme, lafını ağzında süsleme!

Süheyla:

Beyim, isterdimki onu da sizi
sevdiğim kadar sevebileyim.

Geceleri başkalarının bacaklarında
bana dikenli gülsün dediğinde bile
Kinimi tuttum şimdiye kadar
Dikeni hep bana battı ve düştüm yollara.
Bir ana var sandım kederli.
Gevşerhad anadan sordum bebelerin
Ninnilerine bulaşan feryadı.
Ulema'nın vefasızlığını bunca zulme karşı.
Amel defterini açtım onlara.
Gelsin de o yaşlı ana! sorsun hesabını
Yoksulluğun, sefaletin, esirliğin, cehaletin.
Barışı koysun kollarımıza, koynumuza, beşikleri-
mize Horasan'daki kuyuların karanlığına.
O ana da açtı bana dilini kin ile.
Şahruh'un geri getirilmesini şart koştu.
Size geldim kulların Allah'larını da hırslarına he-
veslerine kukla yapmalarına boyun eğmeyeceğim,
Size geldim çünkü artık ahlak it kafeslerini bes-
ler, şeriatı da domuz gölüne çevirmiş secaat sanarlar
düşmanlığı savaştan, baba katilliğinden ganimet bek-
leyen Şeyhler.
Uluğ Alim! Yüreğiniz şevkatli!
İdareniz adil ve asil. Kıyamet kopmuş zaten.
Ben sizin canınızı kible bildim. Size sığındım.
Ruhum benim cezamı vermeden kaçtım elinden
Abdullatif'in.
Fakat kulu bu kadar kudurmuş ya Rabbimin
Cehennemden de kovacak artık Ademin soyunu.

Beyim bir zamanlar Abdülatif ile
evimizde ağırladığımız Derviş
bize binbir dua etti,
yeni nesillerin hak yolunda doğup
hak yolunda gitmeleri için şükretti.
Yanına gittim bir akşam gizlicene
Bana bir dua daha okusun ki bu can da ölü doğ-
masın diye.

O ise aklın yok olduğu bir dünya gösterdi sokağın
ortasında saziyla.

Bana Gevşerhad Hatun'un soyumuzu tüketmek
için nasıl fitne hesap yaptığını anlattı.

Ve sonra... Abdülatif'in nökerleriyle karşılaştık.
Ben henüz Gevşerhad ananın kurbanı olduğumu
öğrenmiştim saflığıma küfrederek.

Sanki zaman durmuş, acılar yüreklerde kudur-
muştu birden.

Abdülatif'in adamları o yola hiç girmezlerdi ki...
O gece nerden çıktılar bilmem!
Uluğ Bey'im! Şeyhler Abdülatif'i kışkırtmışlar.
Ruhsuz bedenine Dervişin evvelden koynuma
girdiğini

Karımdaki cenin onun dölü olduğunu fısılda-
mışlar caniler.

Derviş'in tüm yandaşları, yiğitleri Resul Allah der,
Kılıçlarını çekmiş intikam derler!
Beyim! Şeyhler ortalığı karıştırıyor,
Abdülatif neye inanacağını şaşırmış

Karşısına çıkanı Allah Allah deyip kılıçlıyor!

Abdülâtîf'in kanlı ellerini her bir taşa sürer ve aklını dehes ederler. Beyim! Ben henüz anlamadan vaziyeti, bir haber daha geldi. Cariyelerimin erlerinden biri gizlice anlattı. Kulaklarıyla duyduğunu.

“Uluğ Bey'imizi severiz, ona borcumuz,
Saygımız büyük, ondan ne bir merhametsizlik,
Ne adaletsizlik, ne de bir zulüm gördük.

İsteriz ki zalim Abdüllâtîf
Kahinlerin yalan olduğunu bize göstere,
Ruhlarımızın güçlü olduğunu, irademizle
Azimle kaderin çizdiği engellerden,
Acılardan kurtarabileceğimizi bize göstere.
Ama eli kanla yıkanan bu caninin babasını
Öldürmesi çok yakında” derler.

Kehanetler hür düşünüp,
Aklımızı alacaklarmış.

Abdüllâtîf, size ihanet etmek için hazırlanmakta.
Saldırması an meselesi:

Tanrım! Seyhun'un kıyısına dizilmiş bile erleri.

(Uluğ Bey ilk önce gökyüzüne bakar ve çalışma masasına, astronomi tabletlerinin bulunduğu köşede oturur. Süheyla'ya öleceği kesinleşmiş gibi yanında bulunan öğrencisine defterlerini uzatır ve birşeyler karalamaya başlar. İçeriye Abdüllaziz ve Abdullah girerler.)

(Süheyla feryad ve monolog)

Tanrım, bana bir âşk yağdır yangın köz yekpare
Kalbimin dağlarından
Uluğ Bey'in ayağına acı bir çığlık canlansın
Diri gömülen ateş yiğidi canlansın
Sonadek kemirilen bebeklerin elleri canlansın!
Kutsal kitaplarda gizli tanrılar canlansın!
Halkımın esaretli dili gülü çelebiliği ayaklansın!
Bana bir yiğit yollasın
Gelsin kessin kellesini
Yalnız mihrapta saklı insanlığın nimeti.
Gelsin göstere sin Semarkand'ın kutsal
Gövdesindeki yeşilliği, güneşi ve kanı.
Çatlasın Uluğ Bey'in adi oğlunun saltanatı
Gömülsün zoraki yüreğimizi kuşatan ihanet,
Doğsun bebeler Horasan'ın göğünün acısıyla bi-
rebir
Anaların yüzlerinde parlayana dek.

Uluğ Bey:

Ey ruhu ateşli, kalbi azaplı güzel,
Ellerinden bir deste su ile verdin yine cenneti.
Ben yıldızlarla bir olup, okuturum
hem Kuran'dan hem de insanlığın
Soylu özünden zaferle onur dolu haktan ab-ı ha-
yatı.
Yıldızlar da susmuş zaten
Yurda yapılan bu zulüm
Zorbalık ve tecavüze karşın.

İsrafil ve Azrail'in Mikaile açtığı savaş gibi
Göğün yerle bir olduğu ufuk çizgisinde
Zamanla mekanın birleştiği anda
Cehennemle cennetin yok olduğu yerde bekleriz,
Kalplerimizde canlanan intikam acılarını gömeriz
Kayıp cesedlerin yerine
Dinlerimizin söndüremediği
Direniş ateşini üfleriz.
Ey ruhu ateşli gelin!
Ben durdururum Abdüllatif'i
Ceyhun kıyısında.
Acı olsa da senin kalbinde bu kavgalar
Belki vaz geçer hırsından,
Baba kininden
Şahlık hevesinden
İblislere inanmaktan.
İlana olur belki de mihrapta
Yıldızlara bakıp seni görürse rüyalarında yine
Sinendeki acıyı göster orda ona.
Ben dindiremem sevgilinin
Kanlı gözlerinin patlak bakışını.
Belki evladınızın âşkî hançeri tüy eder alanlarda.

Süheyla:

Ağıdımla giderdim her gece onun koynuna Atam.
Ruhunu dinginleştirmeye.
Hatırlatırdım ona esasî özü sessizce,
Anlatırdım Anasının aklını nerde yitirdiğini

İhanetlerin söze doymaz,
ruhda erişilmez olduğunu.

(Karnına bakarak ninni şeklinde söyler)

Ateşin içinde aktı damla damla
Kanımın içinde bir can ağla
Bir ip boynumda takılı ima
Saldılar yarama bir mevla
Ki artık serin kollarınla sula
Ser belimi bir arı toprağa
Yansın artık her bir bela
Ki artık senlerle benler na dem ola.
Ateşle su bir ola.

Uluğ Bey:

(Ona uzun uzun bakar)
Burda kal artık kızım,
Düşme tekrar yollara
Şehirden şehire, kinden kine gitme.
Seni de melfuhanı da korur
Uluğ Bey ve oğulları.
Abdüllatif'e geri vermem seni.
Artık endişelenme! Git dinlen!

SÜHEYLA

(Türkü şeklinde)

Aramızda duman var canım
Verdim sana sözümü, gözümü
Sarıdır aklım, şems sarısı
Yalanmış ermiş Âşık sesinin akı.

Ben varmadan henüz cihana
Dondu bedenim toprakla bir
Güldür bülbül sanki siir
Benim kalbim şahane

Oldum mu tanrım ben de saf
Kulunun her günü bir bahane
Sevdalarım binbir, bedenim tane
Ozansam şahin göçebe divane

Gelin artık at şu ağıtı!
Gelin artık sat şu akı.
Gelin Süheyla yasla sevme acı mı?
Gelin Süheyla kara damla kâr mı?

Dağlar beni götürün, salkım salkım
Sazlar teli çaldırın, altın altın
Karlar deliyi yatırın, dargın dargın
Kimler yeli kanının, aksın aksın

Çölde gider Uluğ Beyim kervâna
Belde iner ucu hançerin ana
Aktı kanar ufuğun yağmurla mâna
Aldı canını Uluğ canını anam ağlama

Engin engin dağlar seli
Mecazi yollarda son eceli
Erimez karlarda donmuş eli
Canı ermiş koynuna yeli

5. BÖLÜM

(Semarkand sarayında)

(Abdülaziz ve Abdullah asker gözetiminde, ayakta. Kadı Miskin karşı köşede oturuyor.)

Birinci Sahne

Kadı Miskin:

(Abdüllaziz'e)

Tuzukat-i Timur'u kaç kez okudun emirzade?

Abdüllaziz:

Atam Uluğ Bey her gün okuturdu çocuk iken.

Sonra ağabeylerimle tartışırdık her meseleyi.

Kadı Miskin:

O halde leşker kırmadan evvel neden emirlerine, vezirlerine, sipahi ve raiyeye hürmet göstermediğini zi açıkla.

Abdüllaziz:

Hocam, kimi kullar kitaplardan ders alır. Kimisi ise hatalarından.

Kadı Miskin:

Kimi kullar ise ne büyüklerinden, ne yaşadıklarından öğrenir. Onların kafasına vura vura terbiye edilirler, fakat asla akîl, fikir, mertlik, asalet edinmez. Cebr ve zulümle terbiye olan, cebr ve zulümle hükmeder.

Abdüllazziz:

Pirim bilir Timur dedemin kurduğu nizamda, seyyidler, kadılar, ulema, ulu kişiler sağ koluydu, emirler, beyler, noyanlar, ulus önderleri, komutanlar ise sol koluydu. Bunlar ihanet ettiklerinde bile, kelleleri yerine, gönüllerini almasını bilirdi, kengeş ve istişare yolunu cenk yapmaya tercih ederdi büyükbabam. Allah rahmet eylesin, Tuzukat-i Timur'un kitabı bir yol gösterir, ateşli yolda ilerledikçe gönlüne Piri nasihatlarıyla su serpip, cehennem ateşinden kurtarmıştır her seferinde. Kaderine kavuşmadan evvel, zaferleri dillerde destan olmadan evvel Kuran'dan tefeul açarmış.

Kadı Miskin:

Evlatları, varisleri ise bir çayırdan, bir bozkıra savruldu. Baban yıldızlara sordu hakikatı, Abdulatif ise fesatlara, babana karşı gönüllerinde hased saklayanlara sordu yolunu.

Abdüllaziz:

Evvela, Ceyhun kıyısında Abdullatif kayıklara el koyup, Damga Vergisini kaldırırken bu kötü adamların ganimetini sağlarken, koca bir ayı gibi tuzaklarında çırpınıyor şimdi.

Kadı Miskin:

Ne bekler karındaşın, atasından af dilesin, birbirlerinin gönüllerini Timur gibi alsalar, Samarkand'da ne asayiş ne de bozuk ses çıkar, ne de ehl-i bidata.

Abdüllaziz'in nökerleri:

Dimask'ta Uluğ Bey payitahtına kavuşacağına, yenilince, bizler acizhane yerde yatarken, Abdullatif'in sipahileri kelleimizi kesseydiler keşke... Babanızın, bir dilenci gibi, bir kaleden, diğer kalesinden, Şahruiye'den de kovulduğunu duymasaydık.

Abdüllazziz:

Devran değişti, atam Timur'un kabrinin girişleri yasaklansın kuşlara, böceklerle, soluncanlara, tüm canlılara...

Ki Timur'a haber vermesinler. Baba'nın oğulun ayağına gelip, teslim olup, af dilediğini görse, tüm soyunu katletmekten başka ne yapabilir acısıyla boğulmadan önce kara toprakta.

Kadı Miskin:

Oğulunun itaat etmediği babayı, ne sipahi ve raiye, ne de vezir ve emirleri dinler, ne de düşmanları artık boyun eğer.

(Uluğ Bey esir olarak içeri alınır)

Abdullah:

Elleri bağlı!

Abdüllaziz:

Senin benim kadar tutsak.

Kadı Miskin:

Boynunu kesecek adam arıyorlarmış.

Abdullah:

Gözleri kapalı!

Abdüllaziz:

Kendisine taş atan yılanları görmüyor o zaman.

Abdullah:

Saçlarının akı pamuktan beyaz, kardan temiz, ışıktan parlak.

Abdüllaziz:

Be-şeref Ebu Said bile bozkırlara kaçabildi. Samarkand'ın kırk yıllık hükümdarı ise kendi şehrine köle gibi geri geldi.

Abdullah:

Başı kanatlanacak bir kuş misali dik fakat yüreği ne halde acaba?

Abdüllaziz:

Taş olsun Samarkand'ın toprakları, kurusun suları, Uluğ Bey'i aşağılayan tüm sakinleri on üç nesil ne huzur ne de vefa görsünler.

Abdullah:

Bakın, gözleri yine yıldızları sayıyor gibi!

(Abdüllatif o esnada içeri girer ve kardeşiyle göz göze gelir.)

İkinci Sahne

(Uluğ Bey'in başı yere zorla eğik tutulur, ulema toplanmış şekilde. Süheyla ve diğerleri de orda bulunuyorlar.)

Abdüllatif:

Artık yaşlı adam gidebilirsin. Yol bolsun!
Cihangir kuşları gökten taş indirir,
Yıldızları sayacak gözleri kemirir.
Değil mi ağalar?

Uluğ Bey:

(Umursamadan ve ironik bir şekilde Abdüllatif'e doğru yürür. Uzun bir sessizlik. Ulema'nın uğultusu yavaş yavaş sessizliği bozar. Tekrar uzun bir sessizlik)

Merhamet size yakışır Gürkanım.

Ulema:

Tahtın kafirlerden muhafaza olması bize yeter
Bu kafir de hacca gitmek istediğini belirtmiş.
Günahlarının yükünü alsın sırtına
Çıksın gün ağarmadan yola.

(Abdüllatif, kafasıyla onaylar Şeyh Burhaneddin'in arkasından çıkmaya hazırlanır.)

Uluğ Bey:

(Dayanamaz oğluna bir yabancı gibi davranmaya, tekrar seslenir fakat sert ve yüksek bir sesle)

Nerelere gidiyorsun eli kanlı oğlum?

Hangi avucun bacakların arasına?

Hangi hainlik, cinayetin peşine?

Sarayım yaranı oğlum ki baban da,

Sen de, gece ipekli, çin prensesleri

Gibi gülüş gülüş, hayal perest uyuya!

Abdüllatif:

(O da sert, öfkeli ve kendini kanıtlamaya çalışmadan)

Yüce tanrımdan bana vazife: dinsiz

İmansız tüm canlıların, gözlerinin

Dibine bir ışık dayayıp, ısıdırıp

Çeken gönül kuraklığını bu diyarda,

Yeşertmeye Beyim, müsadenizle Cihada.

Uluğ Bey:

Geceleri cinlerin seni uyutmuyorsa,

Gel güneş batarken, sana peri

Tanrısının Ateşlerini göstereyim.

Abdüllatif:

İnşallah, vazifemiz izin eylerse...
Müsadenizle!

Uluğ Bey:

Allaha emanet ol!

(Uluğ Bey çıkışa doğru ilerler)

(Monolog)

Ölürsem tanrım kulunun kamçısı
Bir yıldırım gibi çakılsın yüreklere ki
Bir daha kimse elini senden başkasına,
Gönlünü senden başkasına değiremesin.
Sana kurbanım tanrım,
Sana da kurbanım evladım
Kurbanım ki dileğimi hasret gibi
Gönüllere taze gelin sevdasını,
Âşkla saplayasın. Horasan müminleri
Allah'ın gölgesini hep kanla sevmesin!
Tanrıda kut bulmuş cehalet ve vahşet.
Zîc cetveliyle ölçülsün ehl-i sünnet.

(Süheyla komple örtünmüş, yüzü görünmez, Uluğ Bey'i durdurur ve yüzünü açar. Abdüllatif de bu sahne de onların arkasından gizlice bakıyor. Kıskanır)

Süheyla:

Akşam olmadan git babacığım Hacca
Karanlık çökmeden, sana yük olmadan hayat

Yıldızlarını da, yerlerde ezdiğimiz
Güller gibi, cansız, ezmeden Semarkand'da
Hacısın sen ey Baba!
Niye beklersin kızının bakışlarını
Sevdiğin sahiplendiğin yavrulara ne dersin?
Hacı Baba onlar Semarkand'da cansız
Taşın, toprağın altında beklerler,
Hangi yollara düşer evlatların, bebelerin .
Yiğit diye savaş ve kan yoluna düşen erler
Ne zaman canlarını feda ederler bakireler?',
Kim onların hakkını gelip alır iblisin elinden.
Sadi, Adil ve dişiyiz ey Baba,
Yolunda bekleriz sonsuzluğunu
Temiz terinin kokusuyla sularız
Samarkand'ın kuruyan bahçelerini,
Bizi zalimlerin kafirlerin yüreğine düşürme,
Ana bacı ırzına girmek isteyenlerin,
Cahilliğin fırtınasında bırakma bizi.
Biz Bacılar çaldık Semarkand'ın
Tüm evlerinden bir mendil,
Senin arkanda su dökeriz
Çalar yiğit denen kafirlerin kılıçlarını
Yüreklerine saplarız yalanlarını.

*(Uluğ Bey onu başıyla selamlar, çıkar huzurlu bir
tebessüm ile)*

Üçüncü Sahne

(Abdullatif tekrar sahnenin ortasına gelir! Mefluk Hanın yanında durur kulağına birşeyler fısıldar. Han eliyle Abbas'ı çağırır, Abbas karşısında diz çöker)

Abbas:

Kudreti Allah'tan, hakikatı şeriattan
Nur ve sevinci nizamdan alan
Buhara'dan, Herat'dan Samarkand'a
İlahi yolları getirip,
Namazı, camileri, orucu halka öğreten
Günahları, serhoşluğu, zinadan halkı arındıran
Samarkand'ın nur bekçileri
Uluğ Bey'in her günahını kableden
Merhametle bağışlayan gönüllerinize sorarım
Babamı astırırken Uluğ denilen be-namus
Allah'tan izin istemiş miydi?
Kuran-ı Kerim demez mi
Baba öcünü almak oğula vazifedir?
Ağalar şeriata dayanarak
Uluğ Bey'den öcümü almam hakim midir?

(Ulema'yı oluşturan Şeyhlerin hepsi başını sallayarak onaylar. Fetwa çıkarılır bir tek Kadı Miskin onaylamaz.)

Şeyh Burhaneddin:

Yiğit Abbas, şeriat da sünnet de fıkıh da seni haklı bulur.

(Hepsi Kadı Miskin'e bakar, o da cevap vermez, kafasını sallamayarak Uluğ Bey'in öldürölme kararını onaylamaz ve Divan'dan çekilir)

Mefluk Han:

Abbas yiğite öcünü alma izni verilmiştir. Babanın öcünü almak için acele et.

Uluğ Bey hac yoluna henüz çıktı. Yakında bir köyde sabahlasın diye haber göndert.

Abdüllatif:

(Abbas'a)

Kehanetler Timur'un vasiyetiymiş gibi

Demişlerki «onun baba katilliği var»

Öyleyse! Saygın diller, kesilsin bu canı elim!

Koymuşlar benim koynuma hırçın bir azim

Durduramaz mirzaların kelleleri zalim

Siperleri, toysuz beylikleri yıkım

Bu diyarin Timur soyundan

Cengiz soyundan kalan cellatları

Bana düşerken halbuki işin kirli şeridi
Onlar derlerki o huysuz evlat bedbaat
İle girdi taht toprak için soykırıma
Kim derki o nimetsiz eşten
O pısırik beyliğin uçuk gözlerinden
Güçlü bir devlet, yiğitlik kalır
Bırakırlar düşmanlarının atlarına
Horasanın bozkırlarını ki biz cesur mirzalar
Feda edelim boyunlarımızı kulsuz saltanatlarına

(Abdüllatif Abbas'ı öper.)

Cehaletin kollarını kırdım bir kere seni öperek
Abbas.

Seni de sarmaş dolaş çeker içine intikam,
Gamsız dünyanın gözünün kirpiklerini süzerek,
Gövdesinde seni ezmeye çalışırken öfken
Çekersin içine yudum yudum kanını düşmanın.

(Herkes çıkar. Sahnede bir tek aile fertleri, Abdullatif, damât Abdullah ve eşi, Abdulazziz ve Süheyla kalır).

Dördüncü Sahne

Abdullah:

Bir rüya gibi kayboldu:
Sırtında ağır yüküyle
Yere düşmüştü Gürkan
Bir ışıık gövdesini sardı.
Sapladı elini çamura batırdı.
Serdi belini dayadı toprağa
Gölgelerin birbiriyle kavuştuğu yere.
Ki çadırı ne denli soğuksa da
İçindeki parlayan yeşermiş damla
Akmıştı bir kez toprağa dalga dalga.
Taşıyamadı binbir Hoca Uluğ Bey'in aklını:
Çekim gücüne takıldı kafatası
Lakin gözü sihirli hür bir canlıydı.

Kadı Miskin:

(İçeri girer)

Ebû-leheb derlerdi belki,
yıldız hâlelerini iyi bilirdi.
Cehalete karşı Rasathane açıp
Ahirete karşı cenge cenge döner
Cefa getirir yalap yalap kâfirlere nigâh bakardı.

Ebû-leheb derlerdi belki ona.
Rehi cezb ederdi yıldızları
Cebren gelir menkûbe olurdu şeriat.
Lehef etme Ey! sen kafîr evladı
Niyâh çekme leheb yandaşı.

Söndü Melik, divâne oldu Melike kederinden
Yıldızlar düştü çemberinden ağardı.
Bağnazlar tersanede sapkın sapkın saplandı.
Melfûha cennette, baba celladı bekûriye küfret-
mez mi şimdi?

*(Dışarda bir taşkala, tugyan başlar, seslerden an-
laşılır.)*

Abdullah'ın eşi:

Taptım sade sevgiye ki
Acımadan ilahi bedenimi alırsa,
Toprağımı süpürecek eller ki
Ağlamadan atam beni silerse,
Boğazımı kesecek güller.

Büzülürken boynum,
süzülürken bedenim,
Esir kalmıştı yüreğim.

Babasını Azrail'e teslim eden
Nice senin de kesmeden kafanı

(*Abdullah 'a bakarak ve ağlamadan*)

İki ciğerimden biri küs

Nefes almak bir yana boğaz boğaza.

İki ciğerimden biri süs

Kesip atmak bir yana bıçak bıçağa.

(*Dışarda sesler daha yüksek gelir, divan kurulur
tekrar, Abdullatif içeri Muhammed Hüsrev ile girer.*)

Muhammed Hüsrev:*

[Semarkand yollarını kızıl tutmuştu.

O, neşe ile öteden beriden sohbet ediyordu.

Sulduz, Ab-ı sûc denilen yere henüz varmıştık

Arkadan bir cağatay durdurdu

«Han Uluğ Bey'in yolculuk hazırlıklarının

tamamlanması için en yakın köyde

Beklemesini buyurdu» dedi.

Uluğ Bey'in hac yolculuğunun «Türk-Tacik»

Herkesin hoşuna gideceği şekilde yapmasını istiyormuş dedi.

Uluğ Bey başını göklere doğru uzattı.

Belliydi ki canı sıkılmıştı.

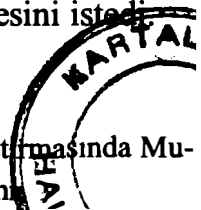
Rüzgâr buz kesiyordu.

Ab-ı sûc'a vardığımızda

Uluğ Bey ateş yakılarak et pişirilmesini istedi.

Nökerlerinin yaktıkları ateşten

* Wilhelm Bartold'un *Uluğ Bey* adlı araştırmasında Muhammed Hüsrev'in tarihe geçen anlatımı

Bir kıvılcım kaftanına sıçradı ve alevlendi.
Taş yüreklerimizde korku tutuşmuşdu zaten.
Uluğ Bey sessiz uzun uzun ateşe baktı.
Ve «sen hem bildin» dedi.
«Alev-i hakikat» diye fısıldandı hiç durmadan saatlerce.

Bir kıvılcım umudu kalmamıştı.
Ben onu yatıştırmak için su istedim.
Tam elindeki bardağı yudumlarken
Yılan kapıyı açtı.
Abbas yanında birisi ile içeriye daldı.
Uluğ Bey Abbas'ı görünce üzerine fırlayıp göğsüne bir yumruk indirdi.

Biz ise buz kesildik.
Abbas'ın yoldaşı Uluğ Bey'i tutmuş,
Sırtındaki altay kürkünü çıkarmıştı bile.
Abbas ip almaya çıktığı sırada, ben kapıyı zincirledim ki
Gürkân'ın abdest almaya zamanı olsun.
Abbas odaya tekrar girip, gürkân'ı bağlayıp avlu-ya çıkardı.

(Abdüllatif'e yüzüne bakmaya korkarak)

Yanan fenerin yanında oturttu babanı.
Kılıcı ile bir vuruşta onu öldürdü.
Fetva yerine gelince bizler de Semarkand'a geri dönmeyi vazife bildik beyim.]

Koro:

(*Şeklinde dışardaki taşkala arasından gelen sesler*)*

[İlim ve hikmet denizi,

Peygamber'in dininin dayanağı

Uluğ Bey şehadet balını Abbas'dan tattı.

Onun için vefatının tarih harfleri «Abbas küst»tür.

Felek kudretli, mesut sultan Uluğ Bey

Ramazanın sekizinci günü şehit oldu.

Onun şehit olduğu gece kıyamet koptu.

Onun için vefat tarihi «seb-i kıyamet» oldu.]

Süheyla:

(*Uluğ Bey'in kızına*)

Kızlığını sana verdim

Ağıldını bana verdin!

Bedduaların aşığı

Cihanın salt ışığı

Ey! Uluğ adam! Gökyüzündeki yıldızlara anlam vermek insanlara anlam vermekten daha kolay deyip gülen Alîm!

Cadı kızının serindeki acıyı

Baba gibi sayıklayan canlıyı

Bil ki âşık bil ki atabeğim

Kurban can rüzgâr akımı

* *Şair Tezkireleri Devletşah*, s. 459.

*(Gevşerhad ana da esir içeri alınır hemen Abdül-
latif'e doğru yönelir)*

Gevşerhad:

Süzüldüm sana bakarken acı!
Seni sevdim, seni yarattım.
Seni gözlerimle doğururken
Sen sevincimle bir oldun.
Bir bebek yüz­süz olmaz.
Bir insanın kolları kopuk,
Elleri bağılı, bacakları kansız olabilir,
Ama bir bebek yüz­süz olmaz ki.

Ama acı senin yüzün yoktu.
Bakmıyordun annenin ipekli koynuna.
Görmüyordun annenin gözlerini.
Senin insanlığa çek­tirdiğin sessiz esaret,
Acımasız yüzünden geliyordu.

*(Gevşerhad Hatun Şeyh Burhaneddin'e yönelir
ve ellerini tutar.)*

Ben ne altına ne de yaldıza rasladım
Bu ormanın deliklerini ararken
Vücudumda sarkan kıllara uyum sağlarken
Pencereden içeriye rüzgârla giren gözleri imge-
lerken
Dışarıda surlarda kayan tekerleri duyarken

Perdemin çalkalanan kumaşının üstündeki
Rüzgârla boğuşan örümcek birden düştü

Meğer o da şükür ağıyla bağlanmış kırmızı dalgaya
Ağıyla sallanıyor yana yana
Ben onu gözlerken
Hayata tekrar rastladığıma şükür.

Kadı Miskin:

Pek arıydı saçı, güneş!
En acı lafı cihândaki nurdu!
(Abdüllatif'e döner):
Al ruhunu zekâdan bi-masum
Sol elini tutar tuğun.
Baba katili padişah olamaz,
Olsa bile uzun sürmez.

*(Abdüllatif Şeyhlere bakar sonra Şeyhler çıkar,
Süheyla'nın gözlerini arar. Yüzü örtülüdür. Yüzünü
açar. Gözleri buz tutmuş gibi donuk ve yıkıcıdır.)*

Abdullaziz:

Bu ne yol böyle sardı beni bir hıçkırık
Hangi tarafa baksam boğucu bir karanlık
Sanki hayat demek zehir demek artık
Sanki saltanat boş bir tapınak
Sanki bedenim yok artık
Bomboş yuvam bomboş kalbim
Ya da fırtınalar salgın gibi

(Nökerlerini gönderir)

Can yoldaşlarım, benim canımı siz almadan
Sizin canınızı ben almadan
Sokakta korkular saçan asi cadıları parçalayıp
Güvercinleri boğun ve dönün.

(Abdüllatif'in nökerleri kılıçlarını çekip Abdulla-
ziz ve Abdullah'ı götürürler.)

Gevşerhad Hatun:

(Bir köşeden seslenir:)

Onlar alemin mikropları
Kervansarayların içkisiz sarhoşları
Mezarların cesetsiz loşları!

Gevşerhad Hatun:

(Tamamen delirtmiş bir halde devam eder)

Öte yandan geç öte yandan gel
Aman demleme suratını bir gelgit gibi!
Rabbe derler ne Tanrı ne de Allah
Kuşatmış kutsal sıcak ateşiyle
Buz kesilmiş sancılarımızı
Biz doğururken çocuklarımızı
Atmıştır diri diri lehçelerimizi türkülerimizi
Sağsız solsuz, dinsiz imansız, sessiz sedasız
Git gel asalet göbeğinle masum diyarlardan geç
Saçımı başımı ben kellemi yolmadan dikenlerimi
güllerimi.

Git evladım kaybol önümden kes kollarımı oğ-
lum oy gözlerimi.

Ama terk et artık Semarkand'ın göbeğini.

Süheyla:

*(Elinde zehir vardır fakat kimse bilmiyor, kız
sanarlar elindeki bardağı Abdüllatif'e uzatır ve geri
çeker ve kendi içer)*

İnce bir demet süt içinde
Dağ altında soğuktan bir çift göz
Dondu altın başında
Ermiş bacılar asılırken bakınca
Bu doğuşsuz kısır derganda,
Koparılır her dem bacının ektiği filizler
Bacıları iki elmas ile satın alır
İki öküz yatağına
Can derdine düşen satar
Ruhunu şeytanın kabilesine
Etekleri atmadan önce bizim diyarımızın kadınları
İnce bir demet süt içirin kızlar bakirelere ki
Bu kanlı, vahşi din için ölen
Fahişe erkekler, yiğit denen kafirler
Size içiyoruz bir demet süt desinler
Ki cadı diye cennete gönderdiğiniz
Kadınlar sizi taciz edip
Nurilere köle yapsınlar!

(Kimse dikkate almaz. Sahne yas havasını birden yitirirken, Müzik davul... eğlence başlar. Abdüllatif'e kızlar bir bardak kımız doldururlar ve Abdüllatif kafaya diker.)

Abdüllatif:

Ben sarhoştum gayrı,
Şarabı merhem, sevgiyi ulu sanardım.
Ateşini söndürmek için âşkımın
Her türlü irine saplanmışım.
Zülüfler yok olsun diye açtım kollarını kanatları-
nı kulların,
Denizler gibi yayılsın diye dizelerim.
Ve her şey ruhuma rahatlık ve huzur
Vücutuma acısız ağrısız bir gün verme adına.
Sızlayan ve beni kemiren âşklarına
Merhem olmaz şarab, soldurmaz çiçeklerini
Söndürmez ateşini ki ben köz kül oldum ama.
Ateş henüz sönmedi. Açlığımda nasıl
Aş aramadan atarken canımı
Aynı öyle attım ben hemi âşklarımı hemi dostla-
rımı
Benim yadigar sevdiklerim
Birer birer kırılıp
Taşa vurdular camlı kalplerini.
Ben bir taşım Cananım!
Kırılırsın sen de bana takılırsa gönlün
Kalkamazsın sonra.

Çünkü benim yüreğimi ben daha ufacıkken
Gelmiş şeytan esir almış
Bırakmaz benim ruhumu ki
Ben bu kehanetden ulu ellere gideyim.
Allah'ım bana bir hadis ver ki
Ehl-i sünnet olsun saltanatım

Süheyla:

Cebrail beni Azrail'in koynuna attı.
Cebrail İblis'in yolunda beşeriyeti sattı.
Huriler gelsin alsınlar oğlunu.
Dijmın kapımıza dayanmış hançeri
Din dini hançer yapmış.
Vermiş elimizi babalarımız dijminin cebine.
Cesetim lohuşa taşını doğurur kadir,
Takmaz Süheyla kazık cevher.
Oğlumun çehresini sahilde uçan atın gözünde
Oğlumun Zülfünü taşır melekler buz çöllerinde.
Çekemem elimi aman vurma sesimi!
Çalamam ben dilimi süremem bilgimi,
Bu dünyanın kudretinin fırtınasının çıplak
Ayaklarına atamam savaşın ocağına.
Veremem kellesini ninnisinden
Sonra saramam yarasını ninnisinden.
Sonra büyütemem o sümbül saçını
Nergis gözünün donmuş cesedine bakışını.
Tubâ bâlâsını kanlı deryanın koynunda
Veremem o mirovın res yoluna mahsum oğlumu.

Derviş dediki bu oğul yedisinde

(*Karnını göstererek*)

Yıkacak başlarına uluslarını zalim askerlerinin

Gelme oğlum doğma bu dünyada!

Kal ananın koynunda, Hudenin yanında.

(*Süheyla elinde bardağı indirir yanında ailenin diğer gelinleriyle koro şeklinde*)

Bizler kadınlar kütük gibi birbirimizden cansız,
Şekilsiz çırpınmaktayız. Karşımıza çıkan kendi
Öcülerimizin izinden ilerlemiş yerimizde sayıkla-
maktayız.

Babalarınız mı bizi öldürsün biz mi onları evlad?

Her şey bizim dişiliğimiz.

Kurban canım kurban kelebek.

Basbayağı iğne gibi delinmek.

Nasıl çalışır bu vücut, nasıl döner bu dünya, na-
sıl çıkar bu figan?

Süheyla:

(*Yalnız*)

Ellerimden beni tutan acıymış meğer.

Yaşım ölü. Kederimi bile bıraktım, elvedasız, ha-
yırsız.

Ölüm beni kurtarır kendimden ve bu kıvranan
dünyadan.

Ne âşk ne sevgi ne de şevkat kalmış oğlum.

Sevdiklerim kulaklarıma cenaze taburlarının içinden fısıldıyorlar. Yalnız cebren karnım paslandı. Kalbim rütubet aldı. Sevdiklerim birer birer, erişmeden saadete, Hak yolunda can verdiler.

(Elini karnına götürür zehirli sütten tekrar içer)

Nasıl mutlu olursun bebek sen? Nasıl seversin Tanrının çalışını âşkları. Ölüler fısıldıyorlar «Âşkları da zehir etmiş bu tapınan tanrı» diye. Bel çakılı çivi gibi kedere ve imansız olmak da bir tutmaz kütük. İsmimi de çevirmek gerek bir nevi kahkahaya. Delirtmek bile

Gevşerhad ana gibi bana düşmez. Taşınamayan sevgisiz kitap beni öyle çömelттіki yere, yolda karnımdaki evladın nurunu nasıl bağışlarım bu ecelsiz dünyaya. Atla gel götür beni bile diyemem, ben cenazesine gebe gebe.

Çünkü o hayalimde bile namevcut bir efsane sefil bir tutkunluk gibi patlaştı belleğimde.

(Abdüllatif Süheyla'yı kucaklar ve susturmaya çalışır fakat Süheyla susmaz)

Sen, ey Abdüllatif denen tuğsuz bey!

Babanı Allah adına Haç yolunda toprağa diri diri gömdün ama baban hâlâ sayıklar tüm sevenlere

Onun sesi Horasan'daki tüm kalplerden çıkıp gelip boğacak seni!

«Ey Rab yolu kimin? Ey Rab yolu hançerli» diye haykırır cennete girmeden.

Baban dünyayı yıldızlar için terk etmişti zaten.

Ben de senin namını, senden bana zehir olan zerreni gömeceğim onun mezarına.

(Abdüllatif'in yüzüne eğilir)

Seni öldürsem seni

yiğit yaparlar mı be cânî?,

«bir mümin kurban şehit oldu

gitti karısının kafirliğine demezler mi?»

Seni de bir peygamber yapmazlar mı?

Sormazlar neden kurban oldu karısına.

Demezler ki “elleri babasının kanıyla kirliydi.”

Açsınlar kapıları, kursunlar sofraları

(Abdüllatif ilk önce suratı asık fakat sonra gülümser ve yanına başka bir karısı yaklaşır, ona doğru bakar. Bu gelin nerdeyse çocuk yaşıdadır. Süheyla'nın yerine oturmaya hazırlanır fakat Abdüllatif izin vermez, Süheyla'yı zorla kolunda tutarak kendine doğru çeker.)

(Süheyla Abdüllatif'e zehirli kımız bardağını uzatır ve tekrar geri çeker. Zehiri kendisi tekrar içer. Abdüllatif bardakta zehir olduğundan birden şüphelenir ve telaşlanır. Süheyla Abdüllatif'in dudaklarından zorla öper. Abdüllatif dudaklarını dehşetle siler. Süheyla kendini kaybeder ve yere bırakır. Abdüllatif onu yakalar.)

Süheyla:

(Fısıldayarak)

Ayın üstünde bir bulut silerken geceyi açtım.

Rüzgârın derinliğinde bir nefes ararken zehiri içtim

Annemin ellerinde bir çiçek solarken güneşi seçtim

Yarının ateşinde dumanı tutarken beni ektim.

(Şeyh Burhaneddin kollarından tutup Abdüllatif'i çıkartıp, Süheyla'yı nökerler ve cariyelere götürür. Gelinler o esnada Süheyla'nın öldüğüne inanıp şaşkınlıkla baksalar da feryadları tek tük sessizliği bozar.

Kadı Miskin sahneye geri döner ve ağlayan ya da ağlamış gibi yapan kadınlara, özellikle de aralarında Gevşerhad Hatun'a doğru yavaşça yaklaşır.)

Kadı Miskin:

Ölmedi kadınlar, susun. Zehiri kustu... ölmedi!

Kaderine kurban oldu o da, oğlu büyüüp bir savaşa gidip kana girenedek yaşıyacak.

Susun kadınlar, sizlerin oğullarınız kaderlerine kurban şehit olanadek siz de yaşıyacaksınız!

(Kadınlar çıkarlar. Gevşerhad Hatun ise hiç kılmıdamaz, bir noktaya sabit bakar.)

Kadı Miskin:

Sevmek Âşık! Sonsuz gülen bülbüldür.

Her gün çalmaktır

Şaşan kalbin dudağından

Akan Haktan!

Süheyla da enine sonuna, yana yana

Cansız serpecekti peşinde ademi

Kadere na-kabul, gönüle na-kurban

Asî ve akil seçmişti Hak yolu için cehennemi

Fakat hor gördü bu dünya

Ölümü ona şimdi.

Bırakmadı Yaratan ki dinsin artık yüreğini yakan
şiddet

Bırakmadı Azrail, sönsün ızdırab.

*(Gökyüzüne, yıldızlara konuşarak. Yağmur çise-
lemeye başlar.)*

Binbir yürek var bu devranda kırılan

Bari âşka değil nura çal artık baran!

ZEYNEP SEVİNÇ ULUĞ BEY

Ünlü Horasan Hükümdarı Uluğ Bey, dünya tarihine hem bilimsel çalışmalarıyla hem de kendi oğlu tarafından öldürülmesiyle geçti. İnsanlığa dehşet veren bir cinayeti canlandıran bu kurgu, o dönem Horasan bölgesinde yaşanan iktidar savaşlarının yarattığı kaosu da bir çılgılık şeklinde dillendirirken, çocuklarını savaşlarda yitiren anaların da inancının bize sunduğu imkânlarla sergiliyor. Türk İslam din adamları sayesinde pekiştiği 15. yüzyılda tıbbi bu cinayetin asıl sorumlularını da tarihi kitapları ve rivayetlere göre sorguluyor.

belge
yayınları

| TİYATRO

9 789753 443630

12 T